

kis Mária Valéria szemében a világon senki nem tud oly pompásan főzni, mint a mama. S van is benne igaz, s erről a kis főhercegnőn kívül más is tehetne tanubizonyosságot az udvarnál.

Gödöllőn történt volna ugyanis az az eset, hogy az uralkodó ház valamelyik tagja, megunva már azt a sok finom ambróziát, a mivel a konyha nagymestere a királyi asztalt napokint elárasztja, ellenállhatatlan vágyat kezdett érezni magában valami tartalmasabb étel után. Milyen pompás volna pl. egy kis jóféle — szilvagombóc. A legmagasabb kívánat azonnal tudomására hozott a főszakácsnak, ki majd hanyatt esett ijedtetten a páncsok mellett. Művészetében ő fölülmulhatatlan, de csak a finom, a királyi asztalra való étek dolgában, ilyen parasztélet azonban nem tartozott a repertoírjába. S hiába turta föl a legjobb fajta ételek készítményéről szóló szakács-archívumát, — a szilvagombóc receptje nem volt azok között föltalálható. Egész kétségbe volt esve s utóvégre is kénytelen volt bevallani, hogy ő kapitál, mert a szilvagombóc fölülmulja az ő tudományát. Nagy derűtlenséggel fogadta az udvar a töredelmes vallomást s általános helyesléssel a királyné elhatározását, hogy majd megfőzi hát ő. A szilvagombóc kitűnően sikerült a kis takaréktűzhelyen s rendkívüli tetszésben részelt, úgy hogy a főszakácsnak alig maradt belőle valami — mutatónak.

Mária Valéria hercegnő nevelését ugyanazokra a kipróbált kezekre bízták felsőszülői, melyek Gizella főhercegnőt befejezték. Mint Budán született, tehát magyar főhercegnő mellé a magyar nyelv, irodalom és történet tanárául Rónai Jácint püspököt hívta meg az udvar, ki nagy gondnal vezeti a főhercegnő nevelését a többi tudomány-szakmákban is. Kivált a zene iránt a kis hercegnőnek nem csak rendkívüli hajlama, de rendkívüli tehetsége is van s a zenetanár még akkor se hagyja el, ha a főhercegnő szünidőre Ischbe megy.

Gödöllőn leginkább szeret időzni, hol az udvari etikett szabályai nem nyugózik annyira s hol egy bizonyos mértékig ő is a természet szabad gyermeke lehet. A gödöllői gyermekesereg már tudja az időt, a mikor a kis király-leány ki szokott kocszini s olyankor lesnek reá, és ő rendkívül örül, ha a gyermekeknek czukrot, süteményt, kalácsot szórhat kocsiájából. De más alkalmakkor is gondoskodik szegényebb gyermektársairól s az előtt karácsony vagy új év idején mindig örvendetes esemény volt a kis főhercegnő által rendkívüli örömmel teljesített ajándékkiosztás.

A bécsiek egész el voltak ragadtatva, hogy a kis főhercegnő a trónörökös nászünnepe alkalmával mily szeretetreméltó módon s mily kifogástalan eleganciával csinálta kilencz éves kis sógornőjének, Klementina belga királyi hercegnőnek a honneuröket. Lakosztályába is meghívta vendégül, hol lakomát rendezett tiszteletére, melyen a két kis hercegnőn kívül — teljesen udvarképes tolettben — még egy, hivatalosan immár ugyan nyugdíjba helyezett, de ez alkalomra nagy titokban ismét funkcióba lépett nevezetes személyiség is részt vón: az angol királynőtől származó — csodaszép bábu.

Mária Valéria főhercegnő most, tizenhárom évvel, van abban a korban, mely a kedves gyermekből növendék leánykát s észre se vesszük, egyszerre csak viruló hajadont nevel. Abban semmi kétség, hogy nem egy szív fog majd megdobbanni érte s ha akkor halljuk, hogy valamely fejedelmi különcz nőgyűlölete is forró szerelemre változott a bájos jelenség láttára, — hát bizony abban sem fogunk látni semmi csodálkozni valót.

LEÁNYFALVÁN.*

Sokat hányódtam, kényszeredtem ...
A kék Szamos partján születtem.
Oh hány emlékem visszafúj,
Hozzát te erdős, hegyi táj!

A Maros is jól ismer engem,
Völgyében egykor sok dalt zengtem!
Honszeret s a szerelem
Egy búvá olvadt lelkemen.

Laktam a Spree s a Szajna partján,
Hazámnak csak a híret hallám,
De a boldog nép körében itt,
Még jobban érzem sebeit.

Légy üdvöz bérc, légy üdvöz várrom,
S te Duna a magyar határon,
Csak vigy tovább, csak egyenest ...
Légy üdvöz ifju Buda-Pest!

Itt megtaláltam végre révem,
Itt tölt el sok jó, sok rossz évem:
Sok küzdés, percnyi nyugalom,
Kevés öröm, több fájdalom.

A Duna halk hullámmoraja,
Kifáradt lelkem hívja, csajja:
Odább, odább egy zöld sziget,
Egy kis falu, dombos liget.

Fogadj be völgy, diófák árnya,
Kiesiny-fészeknek enyhe szárnya!
Jó pihenő, jó sirnak is,
Legyen, ha kell, hát annak is.

Ringasson el a méla hullám,
Zengjen madár az agy diófán,
Takarjon virágos halom,
Lengjen körül lágy fuvalom!

GYULAI PÁL.

* A «Budapesti Szemle» legújabb füzetéből.

NYÁR VÉGÉN.

Nincs már rengő kalász a halmokon
Csupán a rét virúl még gazdagon;
A sárga tallón vig pásztor füttyül,
S a rét fölött dalos madár repül.

Virágos part közt a csermely szalad,
Halászó gyermek fog ezüst halat;
Fámon a fecske csicsereg, énekel,
Rá sem gondol, hogy majd mennie kell.

A golya mintha soh'sem lenne tél
Sáos tó parton büszkén léplegél;
És olyan tiszta, mosolygó az ég,
Milyen tavaszkor sem volt soha még.

Estéknél megszólal a furulya,
Hangjába zendül a lányok dala;
Gyöngyharnak száll le minden éjszakán —
És kedveséről álmodik a lány. —

— Mig a jó földmives csak ujra szánt
Egy napról másra, gondnal egyaránt,
Veritekét letérli s felschoajt,
Munkájának lesz-é gyümölcse majd?

És ő magvát mégis ha elveté
Jóhiszeműn néz a jövő elé;
Nem tudja: már akkor holt-é, vagy él?
De tudja maga hogy bizton kikél.

Mi másképp van az ember-tömkeleg!
Hol eszmékért harcolva küzdenek —
Fáradnak és dolgoznak egyaránt
A jó, szorgalmas földmives gyanánt.

S midőn eszméik magvát elveték
Azt sem tudják, hogy majd mi lesz a vég?
Boldogság lesz-é művük a mit ad?
Vagy felfordul a tönkre tett világ.

Pásztor.

A REZERVISTA SZERELME.

ELBESZÉLÉS.

IRTA BIHARI KÁLMÁN.

(Folytatás.)

II.

Néhány hét telt el már a rezervisták elmenetele óta.

Köny és fájdalom maradt utánok, s a köny és fájdalom nem szűnt meg sohasem, mert egyre rosszabb hírek szárnyaltak, óriásilag nagyitva, a harcztöröl hazá. A mende-monda mindig új és új szörnyűségről mesélt.

Egy szép szeptemberi nap délutánján Faragó gazda két jó pej csikójával a tanyára kocszított ki, megnézni, hogy mennyi van még hátra a nyomtatásból és miképen mutat a tengeri. Neki is nagy bánatja volt. Egyetlen fia után busult. András volt az ő szemefénye, s most azt sem tudta róla, életben van-e még? Juliska iránt soha nem viseltetett olyan gyöngéd indulattal, mint a fiu iránt. S e tulságos szeretet meg is boszulta magát. Andrásból meglehetősen mihaszna fiatal ember lett. Apja taníttatni akarta, de az elkényeztetett gyermek hanyag volt, s néhány osztályt úgy a hogy átkinozván, bucsut mondott a kollégiumnak. Apja szemében persze nem ő volt a hibás, hanem azok a rosszlelkű professzorok. Ezóta András otthon időzött; a cselédek urinak hitták, s legtöbb idejét a Tornyaival együtt való dorbézolással töltötte el. A három évet kiszolgált, hazakerült s édes titlenségben, hetyke legénykedéssel repült el tőle az idő. Így érte a behívási parancs, el kellett mennie.

Mig az öreg a tanyán időzött, egy fiatal ember jelent meg háznál. Ugy 25—26 éves lehetett. Öltözete olyan volt, mint a falusi gavaléroké szokott lenni: darutollas kalap, gombos lovagló nadrág, sarkantus csizma. Szép ember volt; de a szemei nyugtalan villogása nem mutatott nyugodt lélekre, s bágyadt vonásain a rendetlen élet, éjjeli tivornyák sápadtsága terült.

Ez volt Tornyai Pista, a bíró uram fia, a ki néhány iskolai évet végezván, mostan mint ispán szolgált a várfalvi uradalomban.

Kata asszony a konyhában fogadta; épen a tűzhely körül forgolódot. Szép, fekete fűrtü, tüzes szemü menyecske volt, még elég fiatal, nem sokkal túl a harminczon; összenőtt szemöldei, s vastag, piros ajkairól gyanitva, az érzéki szenvedélyek lehettek nála tulnyomók.

— Isten hozta, Pista, — szólott a házi-asszony, kezét fogván a fiatal emberrel. — Olyan ritkán jön hozzánk mostanság, pedig hát szivesen látjuk.

— Vajjon mindenki szivesen lát-e a háznál?

— Miért ne látná? Én tudom, hogy úgy; azt maga legjobban tudhatja. Örül a lelkem, a mikor eljön. De menjünk be már a szobába, ott jobban beszélgethetünk.

Tiszta, csinos szobába mentek, olyan felurias volt a butorzata; megvolt még a tornyos nyoszolya, rengeteg rakás párnával; de ruganyos diván állott a falnál, az asztal körül töltött székek és olajnyomás képek a falon, valamely utazó úgynök ráerőszakolási.

— Üljön ide mellém, Pista, — mondá Faragóné, — olyan régen nem ültünk így, egymás mellett. Mért olyan rossz kedvű? Mondja el a baját, hadd vigasztalom meg?

— Nehéz lenne az, Katicza. Hol van a leány?

— Talán a kertben. Mindig a magányt keresi, egyre szomorodik. De hát csak őt kérde én rólam szava sincs? Megálljon, rossz ember!

— Hagyjuk most a tréfát, — mondá Tornyai nyugtalanul, — nagy gondok emésztnek engem. Katicza! ha jó indulattal van még irántam, siettesse a dolgot azzal a leánnyal. Minden nap veszedelmet hozhat rám. Olyan hiány van a kasszában, hogy nem tudom előteremteni. Az apám sem tud már segíteni rajtam. Olyan hiány van, hogy az ő pénze is fölment már a pótlására, de hasztalanul. A zsidóim is türelmetlenkednek s csak házasságom reménye tartja nyugodtan őket. Néhány hét alatt a Juliska örökségének birtokomban kell lenni, különben elpusztulok.

— Ugy-e, mindig mondtam, hogy őrizkedjék attól az átkozott kártyától.

— Eh, nem a jó tanácsok ideje van már!

— Jól van, jól. Én mindent megteszek magáért, lássa, a rosszat is, mert sokszor sajnálom azt a leányt. De hát megígertem, meglesz. Az öreg azt teszi, a mit én akarok. Nekem is jobb, ha elmegy a leány a háztól. Megmentem magát, Pista. Pedig fáj a szívemnek, ha arra gondolok, hogy a maga számára szerezzek menyasszonyt.

— Ej, Katicza, a mint magának jó férjét tudott szerezni, nekem is tud jó feleséget.

— Hát mit tettem volna? Tudja milyen szegényül maradtam az uram után, maga meg csak csalogatott.

— Nem is értünk volna mi egymásnak semmit. Jobb így sokkal. Maga első asszony lett a faluban; azt a vén bolondot orránál fogva vezetheti, a hova akarja. És engem is szerencsésé tehet. Hálás is leszek érte.

— És atléle a szép asszony derekát.

— Rossz csont maga, Pista. Visszaél az én gyöngéségemmel. Na de megígertem és megtartom szavamot.

— Ismét csak szó lesz, attól félek. Hiszen olyan régóta beszélgetjük ezt már, de az öreg nem mer a leányához kemény lenni. Pedig most van a jó alkalom. Az a kölyök nincs itthon, nem csinálhat zenebonát. András is jobb szeretem, hogy elment. Föl kell az időt használnunk.

— Igazsága van. Erőszakolni fogom a dolgot; ráveszem az öreget, hogy kényszerítse a leányt. Az a gyáva, érzékeny portéka nem fog tudni ellentállani. Nyélbe ütjük az egészét ...

Másnap e beszélgetés után öreg Tornyai uram, a bíró, megjelent Faragóknál. Előadá ékesen, hogy miután az isten úgy rendelte, hogy nem jó az embernek egyedül élni, fia számára mostan már ünnepélyesen megkéri a Juliska kezét, a miről ugyanis sokat beszéltek már együtt bizalmasan, és a mit elhatároztoknak tart a két család között. Ha tehát kedves Faragó komájának gondolkodása nem változott, imé, itt az idő, a mikor megvalósítandónak látja a dolgot. Faragó uram válasza már készen volt, jól betanította arra a feleségre. Ő nem tesz semmi kifogást; örül, hogy régi barátságuk új megerősödést talál gyermekeik frige által.

El is határozták a jegyváltás napját. Ahoz három hétre meglez az esküvő. Tornyai uram nagyon meg volt elégedve; ő nem akart semmi rosszat, nem is volt rosszlelkű ember, de bizony keveset törődött holmi szerelemmel. Tudta fiának helyzetét, és belátta, hogy csak egy jó házasság mentheti meg; jobb összeköttetést nem látott az egész faluban, mintha a Faragó uram családjával rokonosodik össze; a leányt kijár az anyai örökség, ő is megszabadul fiáért fölvállalt adósságaitól, azután meg lekötölezi Faragó urat, a kit mindig emlegetnek ő helyébe a bírói székre. Hogy Juliska vonakodik, azt jól látta, de hát úgy szokás az a leányoknak; az ő megboldogult anyjuka is mindig sirt-ritt, mégis olyan gazdasszony vált belőle, mint a

parancsolat. Majd a fiu is, ha megházasodik, felhagy a bolondsággal, adósságcsinálással, megjő az esze, nem jár a városba uraskodni, költekezni, — így azután jól lesz minden.

Faragó uram tudára adta Juliskának, hogy most már hiába minden akaratoskodás, szombaton lesz a jegyváltás napja, vasárnap pedig kihirdetik őket.

Juliska némán, lesütött szemekkel hallgatta a kemény beszédet.

— Aztán, leánnyom, semmi vonakodás többé. Ennek a tréfának ideje, hogy vége legyen már. Bele kell törődnöd. Megveri az isten, a ki szüleinek nem engedelmeskedik. Én tudom a te javadat, jobban, mint te magad. Ha tovább is vonakodol, falu csufja leszek; mindenki tudja már, hogy odaigértelek Pistának.

— Édes apám, az istenre kérem, — mondá remegve a leány, — ne siettesse a dolgot annyira. Várjunk még, hiszen ráérek, — miért akar olyan hamar szabadulni tőlem?

— Lásza kigyelmed, kedves apjokom, — szólott bele Kata asszony, — milyen makacs ez a leány. Persze, ráér még férjhez menni; hiszen arra a drágalátos jómadárra vár, hogy majd hazakerül, — akkor aztán majd kigyelmed lássa, mikép adja férjhez, ha csak azt nem akarja, hogy az első gazda leánya egy koldushoz menjen.

— De már az nem fog megtörténni sohasem, — mondá Faragó uram. — Megmutatom, hogy engedelmesküdni fogsz. Az az ember, ha előkerül is, — én nem kívánom halálát, — soha be nem teszi lábát az én udvaromra. Felejtsd el azt, lányom. Sirás-rivásra én nem adok semmit.

— Úgy, apjokom, legyen erős; Juliska nem hiszi, hogy az ember javát akarja.

Juliska fölemelte síró szeméit, rátekintett az asszonynak, s szilárd hangon mondá:

— Ugy áldja meg az isten kelmedet, anyám, a mint javamat akarja.

Az asszony nem bírta kiállani fénylő tekintetét.

— Semmi feleselgetés, Juliska. A mit mondtam, megmondtam, — szólott Faragó uram.

— Nem is akarok róla beszélni többet.

Ezzel Faragó uram kiment a szobából, a felesége követte.

— Jól viselte magát kigyelmed. Nem is kell engedni; úgy szoktak a lányok, sirnak, akaratoskodnak. Én is olyan voltam. Mikor aztán megvan a házasság, áldják szüleiket, a miért olyan jól gondoskodtak róluk. Meglássa, Gábor, hogy Juliska is olyan boldog lesz, mint a milyen én vagyok kelmeddel.

S a szép asszony összecsókolta Faragó uramnak a szombati borotválkozás óta kissé szurós arcát, megsimogatta bozontos bajuszát.

— Magam is szeretném, — szólott Faragó gazda, — ha már túl lennének ezen a dolgon. Csak legyen meg az esküvő minél hamarább, akkor aztán megszűnik minden zenebona.

Juliska pedig, a mint egyedül maradt, lehajította fejét az asztalra és sirt, sirt sokáig. Zokogása közben sokszor elsuttogta magában e szavakat:

— Soha ... soha nem leszek a másé ...

III.

Hát az eltávozott fiukkal mi történt?

Vad, idegen földön, küzdve éléssel, fáradással, nyomulnak előre. Esőben, zivatarban nincs pihenés, nincs enyhe tűzhely, barátságos föld, vetett ágy; egy szakadozott köpeny a katonai hajléka, a bornyu a párnája, a sáros, hideg föld a pihenő ágya. És mégis mily édes álmodik a szegény katona; a fáradtság lecsukja szempilláit, s az édes álom előhözza a

szeretett otthon képeit. Az aggódó édes anyja, az imádkozó kedves, a síró feleség megjelennek az elesigázott katonai álmaiban, nyájias uraskodással veszik körül, a fájó sebet édes csókkal gyógyítják meg ... Ah, de megharsan a trombita, durva vezényszó kiáltja talpra a katonát. Tovább, megint tovább!

Vad, idegen népség lakik az idegen földön. Nem lehet bizonni senkiben. Minden fa, minden kö leshely lehet, a honnan halálos golyó repül a vigyázatlan harcoss szívűbe. Szemben aláztos a nép, s hátad mögöl utánad lö. Beveszi magát a fölkelő csapat járhatlan hegyek közé; hova a katonaság nem követheti, onnan intéz gyilkos tüzelést a nagynehezten föléle kapaszkodó harczosokra. Fogolynak nincs kegyelem. Egy-egy falu elfoglalása alkalmával borzasztó jelelt találja a katonaság, miként bánt el a bosnyák a keze közé került bajtársakkal. És kiadatik a kezele, hogy a mi részünkről sem szabad kegyelmezni senkinek, a ki fégyverrel kezében találtatik. A háboru barbár jellegét őlt; eltűnik a dicsfénynek ama varázsa, a mely más hadjáratokban lelkesedéssel tölti el a harczólok szívét. Ugy tetszik, mintha mindenki érezné, hogy rossz munkát végez. A ridég parancsszó előre hajtja a sereget, de lelkesülést nem találni sehoh.

A várfalvi fiuk ezrede is sokat szenvedett, nem annyira ellen fégyverétől, mint a viszonagságtól. Még eddig nem voltak nagyobb csatában; működésök folyvást apróbb csapatakból, ellentálló falvak lefégyveréséből és felgyújtogatásból állott. Mindegyre beljebb nyomulnak a tartomány déli része felé, a hol a fölkelők Visegrad vidékén még egy utolsó ellentállásra gyűjtik erejüket.

Érdekes látvány a hegyi uton fölfelé haladó katonaság. Elöl néhány katona halad, jó messzire megelőzve a sereget, nehogy várhatlanul megtámadtassanak. A kigyózó uton hosszan nyulik el a csapat, sok helyen alig mehetnek ketten egymás mellett. A sziklala oldalt van vágva az ut, a másik oldalon szédítő mélység tátong, a melynek alján zugva, csattogva rohan a vad hegyi folyam. A gyalogsapatok között egy-egy hegyi úteg is vonul; az ösvérezek biztos léptekkel haladnak a meredeken föléle, a darabokra szedett apró ágyukat hordva hátukon. A forró nap neki fekszik a meredek, kopasz sziklafalnak, a kábító melegben a bornyu ugyan-csak kívánkozik lefelé a baka hátról. Egy-egy fiu kidől a sorból, s csak jól alkalmazott puska-ágy-úteg és kardlapozásadják meg a hanyatló erejű vitéznek a további lekésedést, hogy városzorongon odább a többivel. Ha közelről nézzük ez arczokat, valami fájdalmas hatást érzünk. Olyan bágyatagság, kimerültség vonul végig valamennyin, — az az érzet, midőn a katona már megadja magát kényszerű sorsának, a haláltól nem fél többé, mert hiszen rosszabb ennél az életnél a halál sem lehet már neki.

Az ut mellett itt-ott szétszórt házak tűnnek elő, körülveve néhány ölnyi kертől, a melyben szilva (s tengeri terem, sanyaru tápláléka a szegény lakosságának. Férfit nem igen látni; piszkos nőalakok buta vigyorgással bámulnak a haladó katonákra. A kertek a nő míveli; a férfinak nincsen dolga. A bosnyák a töröktől ha egyebet nem is, a dologtalanságot eltanulta. Különbön a fakunyhók lakói nem ellenség. Szegény nép az nagyon arra, hogy valakinek ellensége legyen. A vagyonosabb mohamedán elem inkább a városokban lakik; a vidéken csak egy-egy nagyobb, csinosabb épület, az is szinte fából, mutatja, hogy valami bég a birtokosa; de az a fölkelők táborában van valahol, vagy elmenekült bekésebb tájkára, s valami becsületes rája huzta meg magát hajlékában. Így

mehet az ember egész nap. Benne van a faluban és mégis a rengeteg közepén. A hegytetőkön sötét fenyvesek boronganak, az idő és a szélvész döntögeti a hatalmas szálakat, a melyek ott rohadnak el, nem lévén a szállítási eszközök hiánya miatt értékesíthetők.

A csapat egyre halad tovább. A hegyreinczen túl vannak. Most már mégis könnyebb a haladás, mert a nagy ágyukat pár nappal ezelőtt elhagyták valami állomáson, miután meggyőződött a vezér róla, hogy tovább vinni nem lehet. Az volt ám még a munka! Sok bakának a válla most is fel van törve, a mikor a Romanja Planinára tolták fel az ágyukat a járhatatlan uton, és mikor a lovak kidőltek, minden bakának vállára adtak egy töltényes ládát, a kinek meg nem jutott, azt belefogták az

dencében sehohol sem diszlett a tölgyes erdő szében, mint a Laxenburg urak kis vára körül, kik azt a XIII. század kezdete óta bírták. Már III. Albert, kit «czopfos» melléknevével ruháztak föl a krónika, ide téve székhelyét s itt is halt meg 1395-ben, megsiratva népétől és nejétől, Zoller Beatrixtól, kire a kastély özvegyi jogon szállt. Miksa császár, az utolsó lovag, ide jött ki söllyomvadászatra, mint szintén II. Ferdinánd, ki itt hébe-korba a halászat örömeinek is élt. I. Lipót a kastélyt neje, Eleonora Magdolnának ajándékozta, ki aztán itt szelidített párduezőkkel (taláncgárdokkal) tartott vadászatot. A fényűző VI. Károly császár alatt az udvar Laxenburgban töltötte a tavaszt. Mária Terézia megnagyobbította a kicsinosította a kastélyt s ezt választá kedvező helyének, mivel férje e kies tájat rendkívül megszerette. A nagy császárnő, csak hogy férje itt tartózkodását még kellemesebbé tegye, még színházat is építtetett itten, melyben

Husz esztendeig dolgoztak a fejedelmi kertész és építész terveinek végrehajtásán, kit e foglalkozásában még az sem birt megzavarni, hogy kétszer szállotta meg birodalmi székvárosát az ellenség. A négyszáz hektáryi park némely része a kertész-művészet valódi remeke. A parkot nem határolja kerítés, észrevétlenül olvad az be a környező tájba, mely mosolygó falvaival, virágos mezőivel a végtelenbe látszik nyújtani a fejedelmi édenkertet.

Egyébiránt azok a hű képek, melyeket ez uttal bemutatunk, sokkal élénkebb fogalmat nyújtanak az olvasónak e gyönyörű kertről, mint a legrészletesebb leírás. Csak a Ferenc-kastélyról kívánunk röviden megemlékezni. Bármily festőnek látszik is az épület ott a mesterséges tó partján, mely gondolákkal és hatytyukkal van tele: a fal csak külső héja a sokkal értékesebb tartalomnak. Ott belül egy nagy-szerű muzeum van, mely megbecsülhetetlen

Erdészlak.
Tornatér.

Ferenc-kastély.

Vizesés.
Oroszlánhid.

LAXENBURG.

ágyuba. Végre is csak elmaradtak a sugárgyuk, elég lesz a hegyi uteg is.

(Folytatása következik.)

LAXENBURG.

A szerelmes fejedelmi párok mézes hetinek színhelye. Az volt a most uralkodó párnak is, az volt a leendő uralkodó párnak is. Mind a két vőlegény, apa és fiu, ide vitte legelőször ifju menyasszonyát. Fejedelmi kéjek lakának méltán nevezhető tehát a Bécs melletti Laxenburg, melynek rajzát ez alkalommal mutatjuk be olvasóinknak.

A Habsburgoknak már egy század óta tartozik kedvező helyei közé. A Svecbat patak vizben gazdag virányai hajdan pompás vadászó helyek voltak vízi vadakra s a bécsi völgye-

francia vigjátékok és kisebbszerű balletokat adtak. Itt növekedett bizalmas családi körben II. József és II. Lipót, Mária Antoinette, Karolina, Nápoly későbbi királynéja, és Krisztina, Németalföld helytartója.

II. József nagy szeretettel csüggött Laxenburgban. A tavaszt és nyarat itt töltötte teljes fesztelenségben, vendégei körében, kikhez a «séjour» egész tartamára szólott a meghívás. Jöhettek, mehettek a mikor tetszett, egyenruhát viselni nem volt szabad, még a katonatiszteknek is frakkban, csizmában és zöld harisnyában kellett megjelenni. Asztalnál mindenki szabadon választható helyét.

Laxenburg azonban csak I. Ferenc alatt érte el fénypontját. A várkastély mai alakjában a szó szoros értelmében az ő alkotásának mondható. Nagy serénységgel látott hozzá a park átalakításához s a maga nemében páratlanul mondható Ferenc-kastély építéséhez.

értékű. Ferenc császár középkori izlésben építtette föl a kastélyt, belső berendezését is a korhoz hűnek akarta s a középkori ipar és művészet hiteles alkotásaival rakta tele. A főnemes-ség és a papság az uralkodónak kedveskedni akarván, elkezdtek turkálni a «haszontalan régi limlom» között s előkerítettek hol egy értékes szobapadozatot, hol faragványos falburkolatot, butodarábokat, edényeket, fegyvereket, üveg-festéseket stb., melyeknek ugy szétszórva alig volt becsük, míg Laxenburgban összegyűjtve s csoportosítva, felbecsülhetetlen értékűk lett, oly gyűjteményt alkotva, melynek gazdagságra aligha van párja.

Az újalakított kastély felavatásakor nagy-szerű ünnepély s annak fénypotja a söllyom-vadászat volt, melyet Ferenc császár a bécsi kongresszus alkalmából összegyűlt fejedelmek tiszteletére rendezett. 1834-ben a német természetdudók voltak itt a császár vendégei, míg

a bécsi kiállítás idején 1873-ban a királyok királya, a persa sah lakott benne.

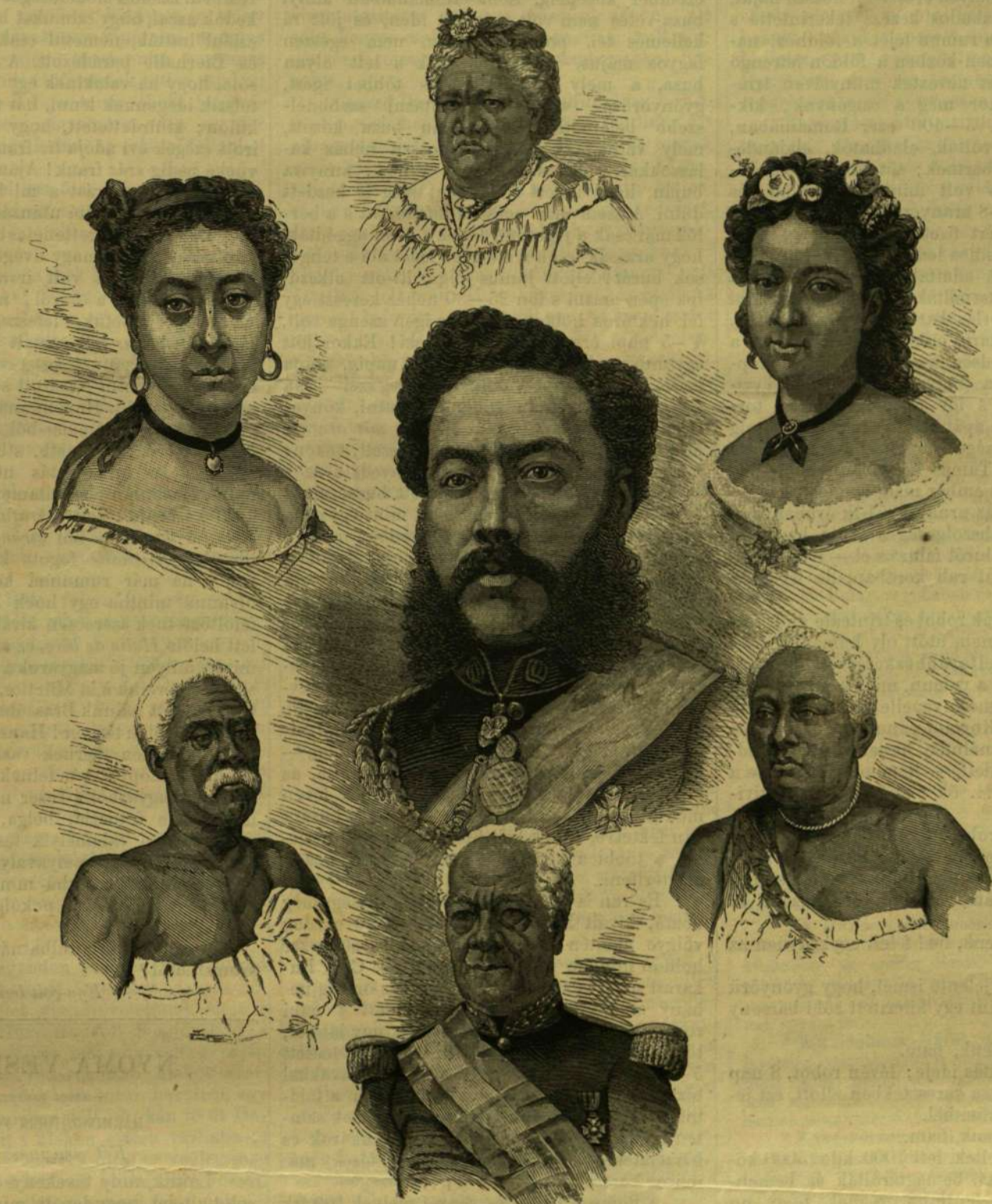
A SANDWICH-SZIGETEK KIRÁLYI UDVARABÓL.

Kalakaua Dávid király körutja Európában nem csekély mértékben keltette föl a közfigyelmet a Csendes-tenger északi szigetesorsójára iránt, hol a művelt népek viszonyaihoz idomított benszülotteknek alkotmányos szervezetök és kulturális viszonyaik tekintetében figyelemreméltó állapotuk van. Jelen alkalommal a Sandwich-szigetek uralkodójának lapunk olvasói előtt már ismert arczképén kívül rokonai közül mutatunk be néhányat.

ben. A másik alak Kausa miniszter s egyik sziget kormányzója, ki szintén benszülotte.

A hawaii szigetek lakói tudvalevőleg a maláji fajhoz tartoznak s fél századdal ezelőtt még meglehetősen vadak voltak, most azonban régi szokásaiknak és erkölceiknek jóformán semmi nyoma. Hogy ez értelmes és tevékeny faj pár évtized óta mily gyorsan haladt, a külsőből is látjuk, ha Kalakaua és neje arczképét a rokon lakosságu és bizonyos tekintetben még jelentékenyebb Fidzsi-szigetek uralkodó párjának itt bemutatott arczképével összehasonlítjuk. E szigeteken (22 sziget mintegy 200,000 lakossal) csak a 40-es években szűnt meg az emberhus-éves s azóta is többször föléledt. A

ezelőtt harmincz s egynehány évvel pár évi iskolajárás után elindult hazulról, harmincz ezüst huszassal s egy pár inggel boldogabb hazát keresni s a köves és bérczes albán határról a tejfel és mézzel folyó Oláhországba jött, kevesebb tudománnyal, mint egy nálunk való parasztyerek, de határtalan önbizalommal és még határtalanabb pénzzomjával, — egyenest egy távoli, jó módra vergődött rokonához ment, ki ezt az oktatást adta neki: Ez gazdag föld, oly gazdag, hogy ép azért a bojárság nem dolgozik teljességgel semmit, csak pazarol; a hivatalnok-sereg, a mennyire lehet, utánozza a bojár osztályt, azért is szegény és megvásárolható; a paraszt dolgozik annyit, a mennyit kénytelen

EMMA királyné, Kalakaua neje.
KOKABAN, a Fidzsi szigetek királya.

KEKLIKOLANI, V. Kamehameha király özvegye.
KALAKAUA, a Sandwich szigetek királya.
KAUSA, egyik sziget kormányzója.

LIKILIKI, Kalakaua király nővére.
LYDIA, a Fidzsi szigetek királynéja.

Emma királyné, a fejedelem neje, benszülotte előkelő — ali — családból származik, ép ugy, mint férje. Közel rokonok s életkoruk között sincs nagy különbség, a mennyiben a nő két évvel idősebb királyi férjénél. A királynét igen művelt hölgynek tartják, ki különösen az angol irodalomban teljesen otthon van. Szép alak a király nővére, Likiliki hercegnő, kinek arczképe jobboldalt látható. Likiliki hercegnő egy Dominis nevű amerikaiinak, Oahu és Maui szigetek kormányzójának neje, s mivel a királyi párnak gyermeke nincs, ő a trón presumpatív örököse. A király képe fölött Keklikolani özvegy királyné arczképe tűnik föl, ki már V. Kamehameha, a Sandwich-szigetesorsó fölvirágoztatója alatt is nagy szerepet játszott politikai ügyek-

lakosság és királyi udvar most már európai módon él s a francia misszionáriusok szavait híven megfogadja, de tény, hogy mig a Sandwich-szigetek uralkodóinak s különösen Likiliki hercegnőnek arczáról értelem tükröződik vissza, Kokaban és Lydia nemcsak arczbőrükkel, de arczuk kifejezésével is tanúsítják, hogy félig-meddig még barbarok maradtak.

ROMÁNIÁBÓL.

(Hogy lett gazdag itt a görög 30 évvel ezelőtt. Robot és trinitéale. A cigányok ára. A folszabadítás. A bérlők. Az ideitermés. Gründölások. Czimmer-mázolók. Rumunizálás.)

Egy görög ismerősöm, ki ma 10,000 hold gyönyörű birtok ura, beszéli, hogy mikor ő

dolgozni mint jobbágy, egyébként iszákos és rest; ennyi lusta nép közt a ki szorgalmas és takarékos, az boldogul; mivel pedig az ország csak a föld terményeiből pénz, hát válaszz: vagy termeld leszesz, vagy kereskedel azzal a gabonával, a mit más termel.

En — ugymond — az elsőt választottam; mivel azonban annyit sem érttem hozzá, hogy a buzát a rozstól megkülönböztessenem, nagybátyám kiküldött a jószágára lofofetnek (ispán és inas egy személyben). Fizetésem volt egy évre 6 arany, a kosztot magunk szorítottuk ki a falutól; egyiktől tojást, másiktól csirkét, harnadiktól vajat — mit szedtünk össze, éltünk a hogy tudtunk, mert a kosztra nem volt szabad beszámítani semmit. Az én főnököm azt tar-

totta, hogy az a gazdatiszt, ki kosztját, ruházatát úgy innen-onnan össze nem tudja gyűjteni, valamint az a kereskedő, ki háztartását a fonton és a pénz-visszaadón ki nem srófolja, hagyjon föl mesterségével s álljon be hordárnak, — az arra van predestinálva, hogy örökös szegény ember legyen. Dolgoztunk azonban annál többet. Az akkori viszonyok között ez könnyen ment, volt robot, törvény szerint tartozott minden paraszt 22 napot dolgozni, de fölösleges lefeléadás révén, a 22-ből lett 50—60—100 nap, a mint a szükség hozta magával; a ki rezonizott, annak a számára volt korábbi és trinteále. Hajdan ugyanis a török uralom alatti keresztény is körüborotvált a fejét, csak a fejtetőn egy jó findzsatányérnyi helyen eresztvén hosszú haját, ezt a haját a szabad kezére tekerítette s ennélfogva verte a rumun fejét a földhöz, nagyokat rugva közben-közben a földön fetregő boldogtalanon, ezt neveztek műnyelven trinteálónak. — Akkor még a cigányok, kiknek száma talán 3—400 ezer Romániában, valóságos rabok voltak, eladhatók, elajándékozhatók mint a barmok; sőt értékük közönséges kevesebb volt mint egy közönséges háti lóé, mert 7—8 aranyért lehetett kapni darabját, a legvácsért fizettek 15 aranyat, ennél drágábban csak csinos leányok és valami mesetergben jártasok adtak el; mezei munkára ugyan nem igen használták őket, ez a hindosztáni pária, a népvándorlásokat követő s sakál-sereg, nem volt jó a kitarító erős munkára, hanem a bojár udvari cselelség, a cifra inastól és szoptató dajkától le a trágya-kihordóig mind cigányból lett ki, s így csak kivételesen történt meg, hogy az apát eladták más urnak, míg gyermekei és felesége a réginel maradtak; de azért elég olyan «Tamás bátya kunyhója»-féle elbeszélést hall az ember maig is éltes cigányoktól. Azonban az urnak 1854-ik évében végleg megszűnt a rabzsolgaság s azóta barangol a barna népség faluról falura s él — nyomorulttabb ugyan mint rab korában, de legalább szabadon.

A parasztoknak robot és trinteále alóli föl-szabadulása órája nem ittől oly hamar; a saját országukban 16 évvel tovább és keszevesebb úrdolgát — igát húzott a rumun, mint a magyar földön; akkor is államesim mellett szabadította föl őket a fejedelem, Kogelnicéanu ösztönzésére, és nem ingyen mint nálunk, hanem 15 évi földváltásdíj mellett, — hanem azért persze a magyar a barbár... ők pedig Keletnek civilizáló!

Léven tehát robot, szántott az én görögöm vagy 5—600 holdat, bevettette buzával, s nagy örömmel jelentette gazdájának késő ősszel, hogy: «Urambátyám, van 600 hold buzánk és gyönyörű szép».

— Nem a miénk, fiu! felelt egykedvűen az öreg bérlő.

Pünkösdkor jelenté ismét, hogy gyönyörű a buza, olyan mint egy kiterített zöld bársony szőnyeg.

— Nem a miénk, fiam.

Eljőn az aratás ideje; lévén robot, 8 nap alatt az egész buza keresztben állott, ezt jelenté neki nagy örömmel.

— Nem a miénk, fiam.

Végre elcsepelették, lett 1000 kilo (5000 köböl) gyönyörű buza, bemagtárolták és bemenészen Bukarestbe jelenté az öregnek, hogy no most már a magtárban van, s remélte, hogy jutalmul majd előlépteti utolsó hivatalából, de megint csak a stereotip feleletet kapta, hogy: — Nem a miénk, fiam!

Jött azonban egy vejó, megvette az egész terményt, hajóra szállították, s csak mikor a kereskedő leolvasta egy csomóban az asztalra az ötezer aranyat, akkor mondá az öreg, hogy: — No most már a miénk, fiam! és adott 25 arany ajándékot.

— Nem kivétel nélkül csak görögök voltak a bérlők, ekkor a hírtelen meggazdagulás csúbjától vonva mások is ez életmódra vetették magukat, és ámbár az ingyen robot megszűnt, s a gyér népesség, tökéletlen földművelési eszközök, cseléd nem kaphatás, 15, sőt 20 százalékos kölcsön mellett a boldogulhatási kilátások nagyot csökkentek, mégis a sok bérletkereső miatt a haszonbérlet kétszer, háromszor magasabbakká lőnek mint az előtt voltak, s az eredmény az lett, hogy a bérlők tömegesen buktak meg, s a némileg javult viszonyok dacára a buktak helyére léptettek is csak nagy kinnal tartják fenn magukat.

Tavaly középszerű termés volt, aztán rá hosszú, kellemes ősz, vetettek tehát egész december közepéig. Soha Romániában annyi buza-vetés nem volt mint ez idén, és jött rá kellemes tél, pompás tavasz. nem egészen fagyos május, ismét dus esők s lett olyan buza, a mely a 67-kinél is többet ígért, gyönyörűség volt órákig utazni szebbnél-szebb beláthatatlan terjedelmű buza között, mely vállig ért, arasznyi hosszú nehéz kalászokkal s állt sűrűn mint a nád, annyira buján, hogy itt-ott föltonkelt meg is kezdett dúlni. A szem már egészen kifejlődött s a bérlők már csak a jégesőtől féltek s azon aggódtak, hogy arassák le s hová tegyék fedél alá e tenger sok buzát? Eljött június vége, itt-ott elkezdtek épén aratni s lőn 25—30 nehéz kereszt egy fél hektáron holdon, de még igen zsenge volt, 4—5 napi érés kellett még neki! Ekkor jött egy hűvös, ködös eső, tartott két napig, utána ismét két napig tartó rekkenő meleg szél — és a kik az ötödik napon kimentek aratni, könyes szemmel fordultak vissza, *nincsen mit aratni!* Még az a buja szalma is elenyészett, vékony barnás színűvé aszva két rét görnyedt s azok a nagy gömbölyű, már sárgálgató buzaszemek összetöpörödtek oly vénsággá mint egy meghámozott zabsem. — Csak erdőik menten pár száz ölnyire, s oly hajlásokon és völgyoldalakokon, hol a szél nem érte, lett kissé zsigorodott középszerű termés, az igazi sikon, elkezdve Moldva sikkaitól végig a Duna mentén egész Orsovaig, sokan le sem vágják, s átlag alig adt el hektárja 20 vékát, az is talán eladhatatlan nyomorult ocsu, alig nevezhető buzának. Ilyenmü pusztulásra a 12-ik órában a legidősebb gazdák sem emlékeznek, a paraszt azzal vigasztalja magát, hogy kukoriczaja igen szép, — de a bérlőknek kevés vigasza a kukoricza, az idén különösen kevés vetetett és nem lévén mód megművelni, a fősúly mindjárt a buzára van fektetve, ennek kell fedezni a drága bérletet, a többi a kezelési költségeket szokta csak megteríteni.

Es van is országzserete nagy leverttség, még hozzá, kivált Moldvát a Szeret folyó gazdag völgye mentén árvezik el-dulták és sok ezer holdon minden termést elsörözték. Csak Bukarest nem látszik érezni, hogy az ország néhány száz millióval szegényebb lett 4 napi rossz időjárás által. A fővárosban, ugy látszik, tömördek a pénz, az azelőtti 10—8% leessett 5—6%-ra, a kormány a 8%-os állami javakkal biztosított papirokat 5%-ra konvertálta, a föld-hitel intézeti 7%-os aranyáradékos papírok szintén így járnak s bekövetkezett a bankárok és börzejátékosok aranykora a *gründolások* mámoros korszaka!

A nemzeti bank részvényei, melyek 100 frk befizetés mellett 500 frank névértékűek, néhány nap alatt 1000, 1200, 1500, 1900 frankig emelkedtek, s van, ki 100 frankon ily módon néhány nap alatt 1500-at nyert s millióárus lőn; ettől aztán megragadta a nyervágy dühe a nagy közönséget is és van dulakodás, tolongás a börzét helyettesítő bankárok utcaín. Rögtön alakult egy Credit mobilier, meg egy építkező társulat, papirgyár, stb. s ezeknek papírjai is 10—20%-nyis napi hullámzás mellett adnak aközvetnek rohamosan. Mindenki milliómos akar lenni 24 óra alatt, éppen a legsolidabb papírokat nem veszi senki; s azzal, hogy élelmi cikkeket, különösen a kenyér és lisztnevények ára egyszerre 20%-al szökkent fel, hogy a publikumot apró spekulánsok fosztogatták ki az által, hogy a városban kívül a tojást, csirkét, csörséget, gyümölcsöt hozó szekereket megvásárolják s aztán azonnal sokkal drágábban a paraszt helyett ők adják el, az ilyenekkel a szörnyű nyereszkedési lázban nem törődik senki.

Lázban vannak a hírlapírók is, a «Roma-

nul» által 20 év óta üzött, magyarok elleni gyűlöletszítás átragadt már majd mindnyájára; ha nálunk bármi dicseretes történet, azt nagyon hallgatják, de a legkisebb nekik kedvezőtlen eseményt vagy kormányi rendeletet óriássá fölfújják, gyűlöletbe, epébe mártott tollal kommentálják, és ha semmi sincs, hát költenek híreket, mint nemrég azt, hogy 400 román katonát Predgyálon, *mikor aludtak*, megrohantak a magyarok és egy lábíg lekoncolták; ezt mindenkép váriálva hozta napokig minden lap, csak a kormány lapja, a «Monitor» hallgatott bőlesem a megczafolással, no meg a K. & K. Öst. & Ung. Gesandtschaft a megczafolattással.

A grüandolók kivül még a czimerázó-lóknak volt jó keresetük mostanában Bukarestben. Ezelőtt előkelőséget vadásztak a kereskedők azzal, hogy címükkel boltjaik fölső francziául iratták, németül csak egy-két Gasthaus és Bierhalle parádoztak. A városi tanács tett róla, hogy ha valakinek egy nemzet kebelében tetszik idegennek lenni, hát fizesse meg az arát külön; kihirdetett, hogy a rumun nyelven írott czégek évi adója tíz frank, az idegen nyelvűeké pedig száz frank! Ajánlom ez övszert és ez energikus eljárását a mi honatyáink és kormányzóinknak méltó utánzásul!

Lőn másnap rettenetes czimerbomlás. Látam órást, a ki a nagy üvegtáblát, melyre szép aranyos betűkkel volt írva az *orloger*, nem bírván levenni a falról, maga törte össze. Az aranyos fabetüket lefelesztették s némelyik jól járt: *friserer*-ből csinált *friserer*-t s lett a francziából azonnal kész rumun; mások csak egy két új betűt vásárolt s *confiserie*-ből csinált *confetier*-t. Hanem már az *armurier*-ből *puscasu*-t, a *cordonnier*-ből *czimarua*-t, a *bou-langer*-ből *brutaru*-t stb. stb. csak alapos bemázolás és újra iratás utján sikerült csinálni. Hasonlón járt valamennyi német fölirat, a *Wechsler*-ből lett *zarafu*, a *Gasthaus*-ból *birtu*, a *Drechsler*-ből *strungaru*, csak a *Bier*, illetőleg *Bierhalle* fogott ki az oláh szótáron s ha már rumunna kellett lennie, lett olyanná, mintha egy hoch blond-röth anglust felöltöztetnek szerencsén királynak, nevezetesen lett belőle *Halla de bere*, ez aztán olyan rumun, mint a milyen jó magyarok a ki medves nemzeti-ségi testvéreink a la Mileties, Polit, Rukavina & Cie, meg itt nálunk Brassóban és vidéken elég szász meg oláh testvér! Hanem hát azok az urak ott Bukarestben mernek vasmárokkal rumunizálni, egy csöppet sem félnek tőle, hogy abból a 20 ezer magyarból, 10 ezer németből s pár ezer mindenféle franczia, belga, olasz, muszka s más lakosból valamelyik testvér megtalál érte nehezteni. Csak mi nyavalygunk a mi kedves testvéreinkkel, mintha mindenik mimosa pudica — vagy valami pokolgépnek a ravaszja volna!

Avagy nem tanulhatnánk egy kicsit a jó szomszédától?

Egy volt bucaresti kereskedő.

NYOMA VESZETT!

— ANGOL RÉSZNY. —
HARMINCZÖTÖDÍK FEJEZET.
Két menyasszony.

Láttuk, mily tevékenységben töltötte Lancelot a telet, hogy lépett mindenben a nyoma veszett Cuthbert nyomdokaiba. Winifrednek egyhangubban, de mindent összevéve boldogabban teltek magános napjai. Tanult és dolgozott, a nő türelmével s minden körülménybe magát bele találni tudásával. Reggeli óráit a Krüger ur műtermében rajzollással és mintázással töltötte; délutánonként sétált Brendával és Kütchennek, vagy ha nagyobb hó volt, kishánkáltak olykor a közeli faluk valamelyikébe; a csöndes estéket ismét olvasással, zenével, vagy kézi munkával töltöttek. S azok a barátságos, egyszerű házas ebédek, s az otthoni isteni tisztelet, imával kezdve s énekkel végezve minden napot.

De legboldogabb órái Winifrednek azok voltak, a melyeket a Lancelot által oly izletesen berendezett műtermen- és lakoszobájában töltött, melynek ablakai az Alpokra néztek, s a hol minden megvolt a mi szükségére és kényelmére szolgálhatott. Itt szeretett üldögélni, olvasni az általa ajándékozott könyveket, róla álmodozni, neki írni, ábrándozni szép jövőjük boldogságáról.

A terem falain a nagy mesterek remekeinek másolatai aczell metszetekben, a szekrényeken mű-renek szobrok mintái, az állványokon Shakspeare, Dante, Milton, Spenser mellett Homer és Plato fordításokban, a zongorán Mozart, Haydn, Beethoven, Schubert hangjegyei, az asztalokon képes disztűbért: minden, a mi az élet szellemi szépítésére szolgál, keze ügyében volt.

Winifred már a Langtrey-majiorban, magánosan növekedve, megismerkedett a nagy írők műveivel. Olvasott leány volt, bár ugynevezett «nevelést» alig nyert. Értette Shaksperet és Dantét, kiket még az öreg Brackenbury lord magyarozott neki, — de feltűnően járatos volt a tizedes törtszámokban, táncolni nem tudott s a földgömb használatáról alig volt fogalma.

Ezreve talán nevelése hiányait, a leány egész odaadással igyekezett kipótolni hézagos ismereteit; könnyedén megtanulta a német nyelvet, s rendkívüli előmenetlet tett a rajzban és a mintázásban. Krüger tanár, többi tanítványai előtt, s ezek irgyságára, nem egyszer mondta neki: ha így halad, az ősszel felleléphet a műkiállításra.

Csakhogy: hol lesz ő az ősszel!
Igy telt el a tél vége s a korai tavasz. Események nélkül, de annál gyümölcsözőbb szellemi foglalkozásban. Csak egyszer történt valami, — a mit eseménynek lehetett nevezni.

Egy délelőtti két öreges látogató jött Krüger tanár műtermébe. Az egyik földsiséket, de annál jobban kiabált, éles, fülhasító hangjával s meglehetősen követelőleg lépett föl. Tárában Winifred reműve ismert arra az öreg urra, ki s tátányon egy száraz bokról várattalan előlépve, gyöngéd köhintésével zavarta volt meg az ő és Lancelot boldog elmerülttségét s szerelmes öléését.

Mikor beléptek, a növendékek önkénytelenül fölálltak ülésikből, de a siket öreg ur haragosan intett, hogy üljenek le, nem szereti a komédiát, inkább munkában akarja őket látni.

Winifred azt hitte, valami hatósági személyek, vagy felügyelők, kik a műiskolák felügyeletével vannak megbizva. De mily nagy volt álmélkodása, mikor a mester a siket öreg urat Felsőnének czimezte; csakugyan, eleget hallott az öreg Lajos exkirályról, hogy ráismerhetett volna. Ki lehet a másik, ki a király «Péter barátom»-nak szólított, el nem tudta gondolni s csak mikor elmentek tudta meg, hogy az a nagy Cornelius, a glyptothea freskóinak festője volt.

A király és «Péter barátja» körüljáratk a rajzoló és mintázó asztalok közt, bíráló vagy helybenhagyó észrevételeket tettek, kivált a siket öreg ur olykor meglehetősen durva hangon is. Őt is kérdezte a király, hogy hívják, mióta tanult itt stb.

Ez volt az egyetlen esemény a Winifred müncheni tanszaka alatt. De a mint a tavasz közeledett, a Lancelot visszajövetelének ideje is közeledett vele. Husvétára volt megjövendő s husvét ez évben ápril második elére esett. Vége a határnapok határozottabb alakot öltöttek. Ápril 17-ken fog elindulni hazulról, egy pár napot a fővárosban tölt, 20-kán jő át Dovernél a csatornán s 21-ken estére várhatja őt Winifred Münchenben. S a mint ez végleg meg volt határozva: a közbeeső hetek oly gyorsan olvadtak el, mint a hó a tavaszi fuvalmak érkeztere.

Igy Winifred, folytonos levelezésben jövendőbbeljével s az ő utmutatásai szerint folytatva tanulmányait, sokkal kevésbé érezte magánosnak és elhagyatottnak magát, mint a szegény Beni Giuletta, a ki szintén elszakadva kedvesétől, aggályban és várakozásban, utána epedve töltötte szomorú napjait. Az egyszerűbb és műveletlenebb Giuletta sokkal kevesebb segítségforrást talált szellemében a vizgasra s a maga elfoglalására s azért nehezebben is türete egygyűlűségét, a Cesare Donato levelei is gyérbbek és rövidebbek voltak, kivált mióta távoli tengeri utjára elindult.

Bariból utolsó leveleében arról tudósította kedvesét, hogy nem feledkezett meg a nagybácsinak tett amaz ígéréről, hogy egy kis földcséket szerez neki megvételre. Ez nem könnyen ment; Bariban szük s annál fogva drága a föld; már-már föl kelle hagynia a reménynek. De végre sikerült egy négy holdnyi kis birtokot találnia, szorosan a magáé mellett, melyet most

jutányosan megkaphatnak. E kis birtok, írta, tulajdonképp az övé volt hajdan, de ő azt barátjának, Alasio kanonoknak adta el, a kitől viszont bizonyos Prospero vette meg. Most ez a Prospero hajlandó volt ismét eladni; s mivel Cesarénak már utra kell indulnia, egy ügyvédre bizta a dolog rendbe hozatalát.

Az ügyvéd meg is küldte a birtokra vonatkozó iratokat, melyek egészen rendben voltak. Egy héttel aztán a vásár megtörtént s az öreg Stefano Beni régi kedves álmát teljesülve látta. A jó öreg nem is sejtette, hogy az egész egy kegyes család volt, — mert a föld tulajdonképp a Cesare Donato birtokából volt kihasztva s az Alasio kanonok és kertésze Prospero neve csupa gyöngédségből szerepelt az ügyiratokból, mert a szigorú nézetű kerékgyártó különben visszatartotta volna a gazdasági ajándékot. De soha kegyes család ily ügyesen nem volt törvényes formákba burkolva s okmányokkal igazolva.

Cesare Donato, Bariból elindulva, a Középtengerre hajózott a Diamantén. Giuletta oly elhagyatottnak és elárvultnak érezte magát, mint még soha. Mig a Diamante az Adriatenger barátságos partjain horgonyzott, biztosságban s hozzá aránylag közel érezte kedvesét. De a nyitl tengeren őt szeleleknek és zivatarnak, szikláknak és zátonyoknak, örvényeknek és víztölecsereknak kitéve tudni: ez rettenetes volt ártatlan lelkeknek. Mint körendű, ugyszólvan paraszt leányka, azelőtt föl sem vette a szelet vagy rossz időt, de mióta kedvese a tengeren, a legkisebb szél is orkánna nőtt képzeletében.

Donato, Bariból eltávoztva után, a tengeren irta első levelet s Argostoliban, Kefalonia szigetén tett postúra; a következők Zantében, a harmadikat Patrasban. Ellenkező szelektől visszanyomva, néhány napig a patrisi öölben kelle veszteglenie, mielőtt a szél kedvezőre fordultával a görög szigetengerre hajózhatott. Aztán hosszabb szünet következett, mig ismét Syraból s a Pyreusból érkezett levele. A Pyreusban sok üzleti dolga volt, de azért talált időt, hogy három nap alatt kétszer írjon kis Giuletta-ájának. Onnan Smyrnába hajózott, utjának ezuttal letávolabbai pontjára; s ha ott ismét fölszedheti horgonyát, visszatérőben csak Zantében köt ki s egyenesen jő Triesztbe. Akkor, ha nem irtat is, de mindennap annyi meg annyi mértökkel hozza őt közelebb kedveséhez.

S csakugyan elindult Smyrnából. Zantében kikötött; onnan irt levele rövid volt és sebtiben írott. A Diamanténak valami baja esett a vihartól, mely Milo és Cerigo közt érte utól. Csónákjai egyikét el is sodorta a tenger dagálya, sőt a hátulsó árbóc is eltört és a vitorlaja szétszakadt. E hátulsó árbóc elvesztése oly borzasztóan hangzott, akár egy hajótörés, a szegény Giuletta fölébe!

Az év kezdete óta a leány felhagyott a pénzért való varrással; saját fehérműt s ruháit készíttette, melyekből kis mennyasszonyi kelengyéje volt állandó. Ő is, mint más leány, szívesen kapott volna a selyemkendőkön és tarka szalagokon; de rangján felül menően férjhez, helyesebbnek tartotta a helyett minél jobban ellátni magát, a személyére s házi szükségére való fehérművel. Kelengyéjének alapja, még boldogult anyjától meg volt neki; s hogy azt kiegészítse, egész eddigi keresményén s félretett pénzeszkén vásznat és gyolcsot vásárolt s éjjel nappal dolgozott, mert kelengyéjén senki másnak nem volt egyetlen ötése is. E szorgos munka némileg megrövidítette idejét. Magános óráiban mindig azzal biztatta magát, hogy a mely leány tengerészhez megy nőül, annak hozzá kell szoknia az egyedül létehez s hosszú napokon és éjeken át való várakozásossá; hogy bizni és remélnie kell abban, a ki a szelelnek és haboknak parancsol; s a kinek oltalma alatt a Diamante a sik tengeren is oly biztosságban van, mintha már a trieszti kikötőben horgonyozna.

Igy biztatta magát — de mégis oly nehéz volt a várakozás! Voltak napok, mikor elviselhetetlen nyugalatlanság vett rajta erőt. Ilyenkor kiment a piacra s az öreg könyvváros sátorában, valamely régi könyvből a tengerről és a világ körüli utazásokról olvasgatott; vagy elment az amfiteatrumban s ott idézte fel kedvesével volt első találkozásá emlékeit.

Az idő is ellene volt. Sokkal erősebb tél volt a szokottnál s a szél majdnem állandóan ellenkezőleg fújt, mint a Donato hazatérő utjára kellett volna. Ez annyira belefárasztotta a várakozásba, hogy végre teljes csüggettség vett rajta erőt.

Végre egy viharos est és zivatáros éj után nagybátyja azzal köszöntötte, hogy most már megfordult a szél, holnap Triesztből hallanak hírt a Diamantéről.

Igazán megfordult a szél? — Csakugyan megfordult. A dél enyhébb fuvalma volt érezhető a zord észak szele helyett. De vajjon így volt-e a tengeren is? Ki tudná azt?

Giuletta ismét elmerült ábrándjába. A bácsi vacsorára hitte, de ő nem hallotta. Oda kinn az éj rég leszűllt már; a házat és udvart oly csönd lepte el, mint akkor éjjel — a mikor elbucsztak. Újra hallani vélte minden szavát, érezte öléését, a mint karjaiba zárt s forró hosszú esőket nyomott homlokára... Aztán hallotta gyors, könnyű, magányos lépteit, le a lépesőkön, a sötét kapuközbe... S másnap reggel arra a két vértócsára ébredtek...

E gondolatokba merült el Giuletta s kis szíve úgy remegett kebelében. Egyszerre lépcső dobant meg a kapu alatt, sietve a lépcsőn jött fel valaki. Giuletta felsikoltott: — Cesare! — Ő volt; s a mint karjaiba zárt a remegőt s hosszú forró esőket nyomott homlokára, egyszerre el volt feledve minden, a várakozás, az aggodalom, a rémképek. — Valahára kedves, valahára!

(Folytatása következik.)

EGYVELEG.

* A társadalom számvetőjeinek törvény-széke. Basel mellett külön dombon kellett lakni a városon kívül a hóhérnak, vallatónak, a ragályos beteges sirásójának, pecézereknek, s mivel más egynekkel nem érintkezhetek, már a középkor derekán külön törvényszéket alkottak számukra. E törvényszék 12 tagját hordárókból és napszámokból választák ki. Rongyos ruhában és térdig csupasz lábbal ültek törvényszéket egy nagy hársfa alatt ugyane dombon, melyet ma is Kahlenbergnek neveznek. Az elnök pálcázt tartott kezében s az egész tárgyalás alatt, télen nyáron jobb lábát egy dézsa vízben kellett tartani. E sajátos törvényszéket csak a 16 ik század elején szüntették meg. Itéleti ítélet följegyzeték, hogy 1474-ben egy kakast tűzhalálra ítélték, mivel — tojást tojt s ez időben általános babona volt, hogy a lidércek ily tojásokból erednek.

* A zsebendőköt a párisi elegáns hölgyek most már virágokkal ékítik s egyik sarokba a névgy helyett jelszavakat hímeztenek. Az érdekesebb jelszavak: «En mindenkit szeretek (rózsával); «Ellőnyeim fölülhaldják a szépséget»; «Szűzség és nemesség» (liliommal); «Félreértenek» (kankalinnal).

* A franczia szerzeteseknek magában Franciaországban több mint százezer hold földjük volt, különösen az ország északi részében. E földek értéke körülbelül 300 millió forint s mondják, hogy még most is sok földbirtokuk van megbízható egyéneknek névre írva.

* A heidelbergi várak, melynek romjai tulajdonképp a legsebbe festői romok közé tartoznak, restaurálni fogják. Seholl mannhémi szobrász Németország legtekintélyesebb építészait értekezletre hivta össze a restauráció megbeszélése végett.

* Kávészenny jött most divatba a brüsszeli vásárokon és bucsuk alkalmával. A szerencsés nő, ki a legforróbb kávéból a legtöbb csészével iszik meg, pályadíjként új ruhát kap.

* Az alligator-tekőcz Louisianaiban a Misszissippo mocsaráiban nagyon elszaporodott s ugy az emberekre, mint az állatokra igen veszélyes. A mocsárba rejtőzve leskelődik zsákmányára s merészen ragad meg mindent, mi utjába esik. Hossza 5—6 láb s súlya 100—150 font. Rendesen halakkal táplálkozik, de más lust is megeszik, horogszerű csőrös szája és karmai igen erősek s hegyesek, fejét azonban nem képes egészen elrejtjeni tekőczje alá. Husa jízú. Alakjára nézve a tekenősbéka és alligator között áll. Ha megtámadják, dühösen védi magát s az embereknek is gyakran nehéz sebet ad. A fiatalok, mielőtt kibúvna a tojásból, rögtön harapni kezdenek.

* Az indiai nők hivatalban eddig nem lehettek. Most egy Pogton nevű leányt alk. husz a madraszi kormány, mint meteorológiai tudóst. E leány kiváló csillagász.

* Shanghaiban 1883 ban világtárlatás lesz s nagy részétvőre számítanak, különösen az angol és amerikai gyárosok részéről, kik a khinai piacot igen nagyra becsülik.

AZ ORSZÁGOS NŐIPARKIÁLLÍTÁS.

A Székelyföld.

A Székelyföld népe egy kis termet foglal el szövészekével és egy nagyobb folyosót a székelyek speciális iparcikkjeivel, a szövetekkel. Mind a két osztálylyal becsületet aratott a Székelyföld és ez iparcikkje változatos csoportjában nem első, de határozott nyomait mutatta be munkaképességének és tehetségének.

Pótsa József háromszéki főispán buzgósága és kezdeményezése folytán jött létre három évvel ezelőtt a háromszéki házi-ipar és az iparos-oktatást fejlesztő egyesület, melynek legnagyobb része van a székely házi-ipar fejlesztésében. Ez egyesület elnöke, Pótsa József főispán, kiváló tapintattal választotta meg azokat az iparágakat, melyek a székely nép körében való meghonosításra és terjesztésre legalkalmasabbak. Igen jeles erőt nyert törekvéseinek érvényesítésére Binder Lajos gépészmérnökben, kit a kormány külföldön képeztetett s a ki leginkább a szövészeti iparnak külföldön való tanulmányozására szentelte tehetségét. Rövid idővel ezelőtt alakították — a kormány és a társadalom támogatása mellett — S.-Sz.-Györgyön az első székely szövőgyárat s a műszövő-iskolát, melyeknek vezetését Binder Lajos vette át. A vidékbeli lakosság csakhamar fölkereste a műszövő-iskolát s a szövőgyár munkásai is kizárólag székelyekből kerültek ki. Egy már-már hanyatlásnak indult iparág új életet nyert e két intézet létesülésével.

A szövőipar fontossága ezek által szélesebb körben tűnt föl s a szövészek készítményei azóta mindinkább terjednek a magyar lakosság körében, de külföldön is, főleg Romániában és Bulgáriában, a hova azok kivitelű cikkek gyanánt kerülnek. A székely szövőgyár-részvénytársulat 8000 frt tőkével alakult, és évenként 10,000 frtnyi forgalmat csinál. A gyár főzikkje az aszalterítők, törülköző kendők, férfi-ruha kelmék és egyéb szövetek, melyeket különféle minőségben és vegyes minták szerint állít elő. A cikkek minőség tekintetében igen figyelemreméltók s olcsóságuknál fogva is versenyképesek. Részben a gyár munkásai, részben a szövészeti tanműhely növendékei, de maguk a pőrnök által ott-hon — a gyár megrendelése folytán — készített cikkek az egész országban elterjednek és méltók arra, hogy a kereskedelem által még inkább forgalomba hozassanak, mert ezek a szövetek nem 1—2 évre készültek, hanem évtizedek használatára vannak szánva, mint a régi jó magyar házi szövészek, melyekről anyáink beszélgetéséből csak annyit tudunk, hogy minél többet mosták, annál szebbek és jobbak lettek.

És mióta a két intézet működik, azt tapasztaljuk, hogy a székely nép szövetei sok tekintetben rendszeresebb, jobb készítmények. Maga az a nép, mely feléje sem nézett a szövő-iskolának, vagy gyárnak, ha csak beszélni hall a tökéletesebb gépről, gyakorlati szövési módokról és egyéb fogásokról, hallás után is sokat tanul és tökéletesedik. Ha pedig az iskola kitanult növendékei Erdély összes főbb vidékein el fognak széledni s mint a szövés képzett mesterei apostoloskodni, nem szenved kétséget, hogy az erdélyi szövetek versenyképessége hatalmas lendületnek indul.

Az a szövészek, melyet mai képünk föltüntet, s melyen Biró Mari, a székely műszövő-iskola kitanult ügyes növendéke dolgozik a kiállításán, az ugynevezett regulator szövészek. Gróf Zichy Jenőt, a kiállítás buzgó elnökét, képünk ezúttal ép úgy mutatja be, a mint a szövészek előtt állva, azt magyarázza a kiállítás egyik érdekes vendégének, hogy ez a szövészek a kézi szövészek között a legjobb és ennél csak a mechanikai szövészek tökéletesebb; ez is csak a produkció nagyságaira nézve. E szövészeket használják az említett tanműhelyben és azok a növendékek, kik jól

végezték a tanfolyamot, — mely 6—10 hónapig tart — ajándékba ily székelt kapnak. A kormány az idén is tizet osztott ki az érdemesebb növendékek között és terv szerint fokozatosan egész Erdélyben meg akarja honosítani ezt a szükséges és hasznos házi szerszámot.

A székely szövő leány egész nap törülköző kendőket sző és pedig olyan minőségben, mint a Franciaországban és Svájcban mindenfelé elterjedt reze-koczkás törülközők. Naponta 5—6 darab készül 8—9 méter hosszúságban. Egy törülköző ára 60 kr s így egy munkásnő napi keresménye átlag 3 frt lehet, melyből az anyagi leszámítva, legalább 1 forint 50 kr. marad neki. E recézett szövésű törülközők jószágára nézve versenyeznek az u. n. furdőkendőkkel, mely utóbbiak tudvalegőleg méregdrágák. Ezért a speciális székely gyártmányok hazánkban nagy jövője van. A törülköző nem egészen fél-méter szélességű, de a szövészeknek lehet 3 méter széles szövetet is előállítani. Érdekes, hogy a szövészeket az állami polgári tanítónők képző intézet igazgatója: Zircen Janka megvásárolta, hogy a tanítónőket ezentul a szövés mesterségére is begyakorolja. Ez annyiból fontos, mert ha a tanítónők oly vidékre kerülnek, hol

Selmeczi csipkék.

A csipkeverés is olyan nálunk, mint a vadon tenyésző virág. Magától keletkezik, nő, fejlődik, nem sokat törődnek vele s ép úgy megmarad régi stádiumában, mint a hogy a pipacs és vadróza minden évben egyforma, egyformán vad és egyformán észrevétlenül fejkik a többi gaz között.

Csehország Óriás-hegységében a csipkeverés világparrá fejlődött. Ausztria frangiu hőlgyei a főhercegnőkkel élükön vették kezükbe az Óriás-hegység csipkeverésének ügyét és évenként jelentékeny áldozatokat fordítanak annak fejlesztésére. Nálunk ki törődött az Urvölgy, Kassa és Selmeczbánya vidékeinek, továbbá Zólyom-, Hont- és Barsmegyéknél régóta meglévő, primitív csipkeverésével?

Legutóbban gondolkozott róla a kormány, hogy az iparágat is föl kell karolni és rendszeresen fejleszteni. Mert mindazon primitív készítmények, melyek az országos nőiparkiallításán mint felvidéki csipkék jelennek meg, arról tesznek tanúságot, hogy a felvidék népében meg volna a tehetség a csipkeverés tökéletesítésére, mert évtizedek és századok óta foglalkozik vele a nép, de nincs meg a tehetség jó minták, divatos dessinek megvásárlására és alkalmazására. E nélkül pedig a csipkeverés mindig csak szegényes házi-iparnak marad.

Nagy lendületet fog adni ez iparágának a kormány legújabb intézkedése, mely szerint Belgiumba és Csehországba egy gyakorlott csipkeverő nőt küld ki oly czélból, hogy az ott teendő tanulmányokat hazánkban értékesítse és mint vándortanítónő a felvidék lakosságát a csipkeverésben tökéletesítse.

A selmeczbányai bizottság titkára Roth Ferenc törvényszéki jegyző saját költségén küldte föl Lukovics Julit, egy 13—14 éves tót leányt, ki a nőiparkiallításán folyóvási produkcióját a csipkeverés mesterségét. Kis vetelő párnáján igazítja az alap-papírmintát, mely apró tűkkel van keresztül szurkálva. A tűk között látszanak a vetelő orsókra alkalmazott czeraszálak, melyek a szerint alakulnak csipke-szövetté, a mint a kis vetelőnő gyors kezével jobbról balra és balról jobbra dobálja az orsókákat. Érdekes látvány, mily buzgalommal és nyugodt öntudatossággal végzi a kis lány művészetét s mily nagy az öröme, ha a látogatók közül egyik-másik az általa készített csipkéből néhány métert — méterje 6 krajczár — megvásárol.

A közönséges csipke-minőségek, melyeket a pőrnök előállítanak, teljesen kielégítők, de nagy keresetforrássá soha sem válnak, mert a csipke fényűzési cikks s ha már fényűzésre használják, a finom és nehéz csipkéket keresik. Ilyenek készítését kell a felvidéken is megkezdeni; jó rajzokat, tetszetős dessineket osztogatni, ügyes vándortanítónőket odaküldeni s néhány év múlva az eddig csak néhány ezret jövedelmező iparág százazrek kutforrásává válhatik s folyton, fokozatosan emelkedhetik.

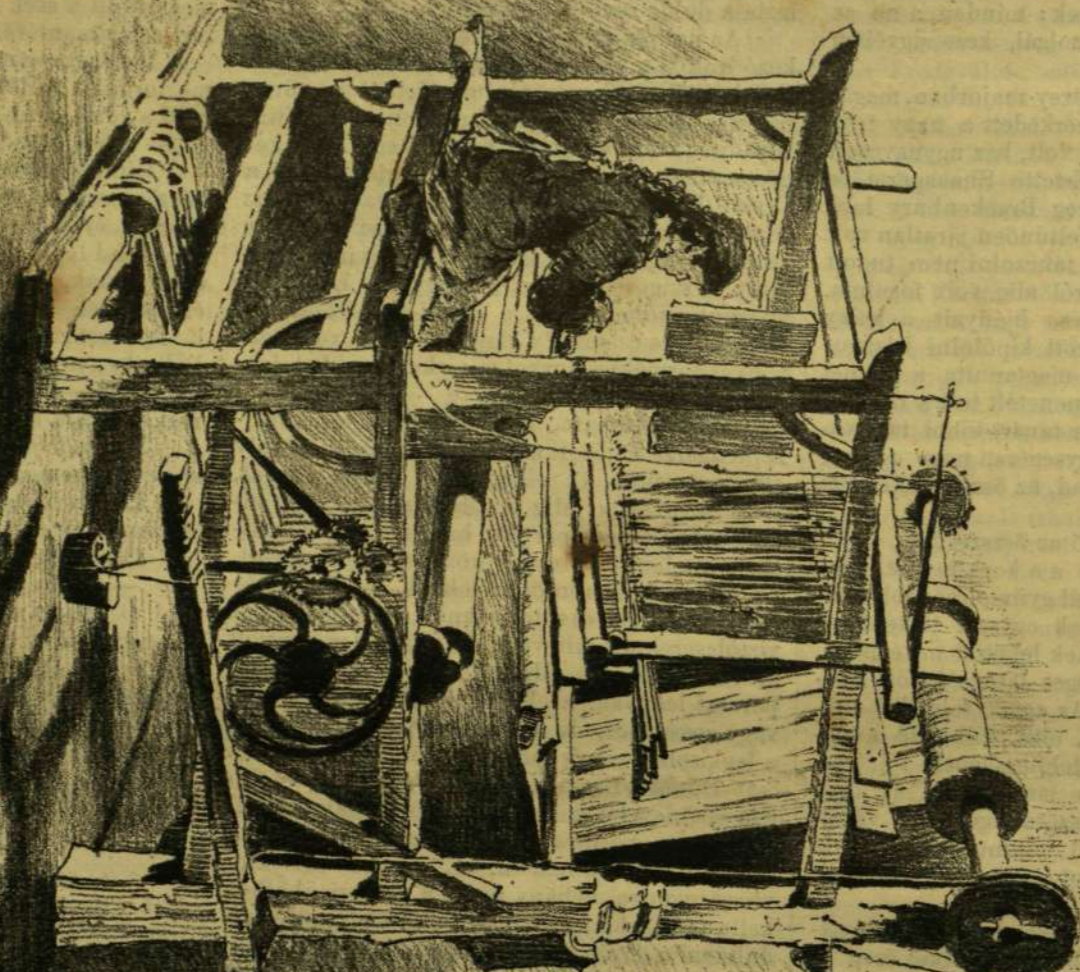
GELLÉRI MÓR.

AZ OROSZOK DEBRECZENBEN.

RÉVÉSZ IMRE 1849-iki naplójegyzeteiből.

(Vége.)

Szombaton (aug. 4-én) délelőtt 9 óra után, a mint szobámból kileptem, zajt hallék a bibliothekában, holott azt bezártam s kulcsa nálam volt. Tüstént bementem hát s alig léptem be, midőn két muszka a tulsó feltört ajtón nagy sebességgel kiszökött. Én kiálték Szekecs Palinak, ki a szobám felőli ajtón állott, hogy azt zárja be, hogy én a tulsó ajtó bezárva vagy oda állva beszorithassam a bent levőket. Azonban alig értem a pénzügytemény szekrénye felé, midőn a muszka, kik ott vagy öt-négy fiókot kihuzva, azokat nagy csudálkozással vizsgálgták s belőlök zsebökre rakosgattak, kiáltásomra iszonyuan elfutottak, s egy XIV. Kelemen féle aranyozott pápa-pézt valamelyik el is hajtott. sőt az ajtófélszítő székét, egy

Székely szövészek.

ORSZÁGOS NŐIPARKIÁLLÍTÁS. — A SZÉKELY OSZTÁLY. — GYUVAN LÁSZLÓ RAJZA.

Háromszéki tárgyak.

Selmeczi csipke.

ORSZÁGOS NŐIPARKIÁLLÍTÁS. Selmeczi csipkeverő leány.

iszonyu kufuró vasat, s egy vasrudat bent is hagytak. Lefelé szaladtokban a kollegium udvarán is szórtak szélylő pénzeket, mik közül két czin emlékpénzt Kerekes ur fel is hozott, később kerestem többet is, de nem találtam. Ugyanezen muzsák a vegytani s mineralogiai termet s laboratoriumot is feltörték, ott iszonyon romboltak s végtelen sok kárt tettek a gyönyörű s igen nagyáru instrumentumokban. A többek közt egy egyszerű mikroszkopiumot egész tokostól együtt elvittek, s tokjának romjait később lelte meg s vitte haza Kerekes ur; egy nagyáru polariskopot használhatatlanná tettek stb. stb.

A pénzügyteményben hogy mi kárt tettek, meg nem határozhatom, hanem a mint vettem észre, nem igen sokat, mindössze s néhány Apafi-féle ezüstöt s Rákóczi poltrákat (Pro libertate) s még némelyeket (aug. 7. délután már csak a balfőkökben is mintegy ötven darab hiányt találtam; ¹ de legnagyobb részébe a főköknek bele se tekintettek, mert jókor vettem észre őket. A könyvtárban egyebekben kárt nem tapasztaltam.

Mindezen gaztetteket tüstént három tisztnek is feljelentettem, de nem ért semmit, mind egyik névszerinti kimutatást kívánt, a mi lehetlenség: s így az egész gaztett büntetés vagy nyomozás nélkül maradt.

Ugyanezen napon jött fel dr. K. egy francziával beszélő muzsika tiszttel a kollegiumot minden kivétel nélkül ispotálynak elfoglalni. A könyvtárba 30 beteg volt szánya, magyar; ügyünk iránti kíméletből, mint a tiszt mondta. Ezen dologon boszankodásom és elkeseredésem igen nagy volt, s készütem jelentést, sőt végképen lemondást adni be az előjárásához, s bucsut venni az iskolától, melyben nyolcz év alatt sok borús és derűs napjaim valának s melyeknek ez utóbijai nagyon kisértetbe hozták állhatatosságomat és türelmemet. E szándékomat előre említém Kerekes urnak, min ő felette megboszankodott s elkeseredett.

E nap délutánján szállítottat fel a könyvtárba a főiskolai arkhivum is ².

Vasárnap aug. 5-én reggel jött fel nagy dühösséggel a francziával beszélő tiszt, s kihuzta a könyvtár ajtajából, valamint a rostélyos ajtóból is a kulcsot, átadta azokat egy muzsika katonának, ki csupán csak anyanyelvét értvén, iszonyu kinban voltunk vele. Az első és második tereméből a székeket felhasználva az ablakokon hanyattak le, valamint a szeniori és szessionális ház butorait is.

Később jött egy főtiszt P. nevű magyar ur, osztrák főtiszt. Ezek igen humanus módra bántak mindennel, s megígérték, hogy bibliotheka, muzeumok s hozzátartozók, sőt ha lehet, a kollegium temploma is mentve leend az ispotályozástól. Majd végre jött azon ránk nézve fölötté örvendetes hír, hogy az egész ispotály a külső vásári sátrakban leend ³.

De mindez egészen megváltozott este felé, midőn ama főtiszt, ki P.-vel volt fent, ismét eljött két doktorral, kimondá, hogy csakugyan az iskola foglaltatik el egészen ispotálynak.

S im már ma, hétfőn (6-án) reggel a szessionális és szeniorális szobába rakatja is már egy doktor a nyoszolyákat. Várom, mi történik.

Ugyancsak hétfőn ⁴ nagyszerű isteni tisztelt volt először a muzsika katonáknak a piacon, majd a pápista templomban, végre 11 óra után a nagytemplomban. Ezen isteni tisztelt, mint hallám, tárgyának és czéljának kimutatásával együtt parancsolva volt az illetőknek, cs. kir. orsz. főbíztos Zichy F. urtól. Augustus 2-kától, csütörtök délelőttől fogva csak most lévén először istenitisztelt a mi templomainkban: a nép meglehetős, de mégis nem valami nagy számban gyűlt fel.

¹ A zárjegyben levők később, a márgóra irattak. — R. K.

² A felhordás kosarakban Kerekes igazgató-tanár, hold. apám és néhány szegény szolgatartó által történt, mint atyámtól magától sokszor hallám. Más lélek nem vala a kollegium körül! — R. K.

³ Teljesen téved tehát a «Pesti Napló» említett közleményének igen tisztelt írása, midőn az osztrák főtiszt szerepét 3-dikára, a könyvtárból kisértet előtt való napra teszi, holott, mint láthatjuk, a szereplés két nappal később, azaz 5-én történt. Továbbá a napló épen nem oly színből tünteti fel az osztrák főtisztet, mint az a «P. N.» közleményében feltalálható. — R. K.

⁴ Hétfőn 6-án volt tehát az ünnepélyes isteni tisztelt a ref. nagytemplomban, nem pedig mint Szűcs ur írja (Debreczen város történelme III. 1023. l.) a csata után harmadnapon, azaz szombaton.

Kardesörgetések között bejöttek végre a katonai diszruhába öltözött nagyobb részben muzsika tiszték; közöttök Konstantin császári főherceg, Paskevics fővezér, Zichy orsz. biztos és többek. Beérkezéskor egy kemény hang «éljen»-t kiáltott, mit a néptől gyenge viszhang követett.

Az orgona megszólalt s énekeltük a XC. Zsoltárból Mózesnek magasságos énekéből az első verset: «Te benned bízunk eleitől fogva» stb. A püspök ¹ beszélt, mondván először egy közönséges tartalom rövid imádságot; vezérigéül veti fel Bölcs Salamonból egy ilyenforma tartalom mondatot: «Sokan különbözöket gondolnak, de az ur tanácsa az, mely megmarad» ². Beszédében semmi logikai szerkezet észre nem vettem. Egyébíránt néhol közömbös, de csak kevésé, több helyen és nagyobb részben pedig abszolút monarkhikus elvű s a forradalomnak egyenes kárhözjárója volt. Bemutatta a nép hódolatát a király iránt több nagy és világos szavakban, s kérte a főbíztost, hogy mindezeket vigye hírül a fonséges háznak. Utómádsága már teljesen a cs. biztos kivánsága szerint ment, s oly szellemű és tartalom volt, mint a milyeneket király születésnapján szoktak mondani, megfűszerezve a forradalom megbánásának poenitentiális floskulusaival.

dog időkről, midőn látom önmagamot és nemzetemet illető édes reményeimt sirba temetve a jelen idők pusztító anygala által.

Mindaz, mit ezen időkből, mint nyereséget is később felmutathatok, nem más, mint lekem erejének növekedése ama fők felé, melyet én bölcseségnek nevezek s az igaz boldogság forrásának tartok; de a melyet — ugy látszik — az embereknek vajmi kis része ismer. Igen mert annak, ki a valódi bölcsesség templomához közeledni szándékozik, örökre lemondva minden önszeretetről s az egyéniségnek legkisebb eszméjéről is, — nehéz uton, kemény és éles sziklák között, gyakorta vért izzadva kell kapaszkodnia.

Közi:

RÉVÉSZ KÁLMÁN.

KÖZUTI TEHERSZÁLLÍTÓ GŐZKOCSI.

Lapunk mult évi 39-ik számában ismertettük Bollée gőzhintáját. Most ugyanezen főtáblánok egy újabb szerkezetű utját, a teherszállító gőzkocsit mutatjuk be.

A főtáblánok enél a közönséges szekeret vette mintául s csak a mozdonyt módosította némileg. Az új jármű, mint képnünk mutatja, négy kerekű kocsis, mely gépi összerakás tekintetében hasonló a már érintett gőzhintához, csak nagyobb méretű.

Közuti teherszállító gőzkocsi.

Mint emlékszem, beszéde végén megjelenték őt is, vagy mást, nem tudom. Utóének volt «Naphoz napok adassanak» stb. vagy más vers ezen énekéből: «Kiáltásom halld meg Isten», stb. ³

Hétfőn már a nyoszolyák, miket a városiak kemény parancs következtében hordának, az ágybeliekkel együtt be voltak rakva, az iskola költségén kiürített szobáiba az új és az ócska épületnek.

Kedden pedig már a betegeteket is elszállított iszonyu sok szekéren.

Még eddig betegek nélkül vannak: a bibliotheka, a hozzá tartozó két kis szobával, a khemiai terem és muzeum, mint szinte a püsim, muzeum és oratorium is. Az ócska épület némely szobáiba az alsó soron, az iskolának nagy rombolással kiszedett eszközeit rakattuk, a többi alsó szobákat ők használják.

A muzsák bejövetele miatt, mind az első, mind ezen második ízben, az iskola érdekeért iszonyu sok fáradságot, gyötrelmet, gondot kelle kiállanom rektor prof. Kerekes urral együtt. Most is kedden, miként egyébkor is, magam egyedül vagyok éjjel és nappal állandóan az iskolában, nem félelmek között, mert hiszen sem életem, sem vagyonaim nincsenek oly becselek, hogy nemes célokért féltenem kellene; — de mindenesetre keserű érzések között, melyek oly nagy háborgással zajlanak fel szivemben, midőn megemlékszem a mult bol-

A gőzt itt Field rendszere szerint fejlesztik egy függélyesen álló hengerczámbán, mely a fűtő állvánnyal együtt a kocsis hátsó részét foglalja el. A két vízszintes csőből álló gép a kocsis elején van valamely álló szekrénybe zárva, mely por és lehelés ellen védi. A hajtórúdnak mozgásba hozták a kocsis hosszban elhelyezett hajtósíkját, mely a mozgást fogas kerekek által a vele párhuzamosan alatt álló áteresztő csigával közli. Kupalaku kerekek által ez a mozgást a kocsis alatt keresztben álló csigára ereszti át, mely sajátos szerkezetű Galle-féle kerekek által a hajtókerekre hat. Mint a gőzhintónál, itt is külön szerkezet egyenlítő ki az első két kerék között erős görbületek megtételénél előálló különbözöket.

Jellemző a gőzkocsi összerakási módja a hozzá csatolt szerkocsival (tenderrel), mely a kocsival annyiban egészen mondató, a mennyiben kerekei ugyanugy, mint a gőzkocsi hátsó kerekei, közvetve a gép által hajtattak, tehát hajtókerekül szolgálnak, miáltal a szerkocsi kerékgyűrűje támaszkodó súly szintén a kerekek és a földszin adhéziójára fordítottatik, s a hajtórúdnak jelentékeny növekszik. A kocsis és a tengely közötti könyökkapcsolat lehetővé teszi a kettő elhajlását nemcsak görbületnél, de oly helyeken is, ahol a kettőnek magassága az ut lejtős, dombos volta miatt nem egyenlő. A mozdony, melyen a hajtórúdnak a tender hátsó részéről a hozzá kapcsolt kocsikra rugónyomást utján átszármaszik, a megindulásakor beálló lökéseket is enyhíti, a mi kivált hosszú és igen megerthelt vonatknál nagy előny. Minden egy pár hajtókerek 8000 kilogrammnyi maximális nyomást gyakorol a talajra, miáltal a két első kerék az általuk vitt tengely terheléssel csak 3000 kilogramm nyomást tesznek. A kerekek széles talpa tehát ép oly jó szolgálatot tesz az utnak, mint az egyengető és tömörítő hengerek, melyeket az utcsinálásnál használnak.

Az irányító készülék hasonló a gőzhintóéhoz. A vezetőnek nincs nagy erőfeszítésre szüksége, hogy a kormányhenger kézi kerekén egyet fordítson, mi emeltyű által, kerekének a vízszintes tengely körül megfordulását idézi elő. Még gyors haladás mellett s hirtelen fölmérő akadályoknál is könnyen tehetni oldalról, a mi sokszor előnyösebb, mint a gépet hirtelen megállítani. Azonban veszély esetén ellengőz beofozását által a gép egy pillanat alatt is megállítható. A vezető a kocsis előreszében levő üléséről szabadon áttekintheti az utat s a szerint teheti a kocsis haladását gyorsabbá vagy lassabbá a mint kevesebb vagy több az akadály. Egyenes, vízszintes, akadálytalan uton e kocsival 8—10, szükség esetén 15—20 kilométert is megteheti óránként, sőt még kisebb 10—15 méternyi emelkedéseket is nagy könnyűséggel győz le. Normális viszonyok között egy 5—6 kocsiból álló vonat, mely 50—60,000 kilogramm terhet vontat, 10—20 kilométeren s 50—100 liter vizet emeltyűzik egy kilométerre. Gyakorlatilag gazdasági, katonai, gyári és építkezési, bányászati, de ott, hol vasúthálózat nincs, kisebb vonalakon közönséges szállításokra is előnyösen használható.

A MÉRGEZÉS FÖLISMERÉSE.

Megközelítőleg sem fordul elő mai napság oly sok mérgezés, mint a régi időkben. Különösen a rómaiak és olaszok korában mindennapi dolognak tekintették azt. A hírhedt Tofana hatszáz előkelő család számára készített mérget. Mithridates különböző mérgekhez szoktatta magát, hogy a mérgezést elkerülje. Legjellemzőbb azonban, hogy az ó-korban ebéd előtt diót, retket és zellert ettek ellenszerű, ha az ételek valamelyike esetleg mérgezve volna.

Természetes, hogy az ily elbeszélésekben sok túlzás van. Állították például, hogy a mérgező, az aqua tofana mennyisége szerint, képes volt előre pontosan megmondani áldozatának halálóráját s a nyujtott cseppek száma szerint betekig, sőt hónapokig tartó haldoklást biztosíthatott számára, mely állítás alaptalanságát nem szükség fejtegetni.

A leghíresebb mérgezési esetek szerint a mérgekverők rendszeres metallvegyületeket használtak mérgezőesekre s különösen a fehér arsenikumot és higanyoldatokat, melyek a használat után rendszeren rögtön heves betegségi tüneteket idéznek elő. A fehér arsenikumot azért szerették, mivel sem színe, sem illata által nem árulja el magát. Másnemű ásvány- és növénymérgek undorító ízűek s ezért az áldozatokat nehezebben lehetett velök megcsalni.

A mérgekverők nagy ügyességével szemben a vegytan az ókorban még nem haladt annyira, hogy a mérgezős nyomait a holttesten kimutathassa volna. Az újabb tudomány azonban különösen az ásvány mérgek kimutatásában rendkívül ügyes s különösen a fehér arsenikum fölismerésére oly biztos jelei vannak, hogy egy milligramm századrészének jelenlétét is egész pontosan képes kimutatni. Így a mérgekverők eddigi zavartalan működése meg van nehezítve, büntetett a tudomány segélyével rögtön napfényre hozzák s ha utólag fölmerült, még évek múlva is kiásták néha gyanuból a holttestet s ekkor is képesek voltak az arsenikumot megtalálni. Maguknak az orvosoknak is gyakorlótábjá szemük van most, mint régebben s igen gyakran megtörténik, hogy ők lesznek a vádlók, míg a vegyész azután a törvénytöréstől is érvényes bizonyítékokat szerzi meg arra nézve, hogy mérgezés csakugyan létezett.

Az ásványmérgekre nézve a kimutatás már nehézségekkel sem jár, mert az eljárás módja igen pontosan van megállapítva s tapasztalat szerint egészen biztos. Már évtizedek óta igen nevezetes pörös eset volt, mely ezt igazolta. Bizonyos német ember, Dombrowsky, alaposnak látszó gyanu szerint, nevének kenyérben és hurkában egy hétfőn arsenikumot adott be. Az asszony azonban kihányta a mérget s az orvos gomorbajban azintén a férfi kabátjának zsebében. A hétfőn adott mérget kivált tehát még pénteken vagy szombaton is mérget kaphatott a nő. Az orvos tanácsára ez este különös italt adott a betegnek, az italt Dombrowsky maga készítette, elég ravasz volt, hogy a betegápolónóval is megkötöztette s azután a mellék szobában egy pohárba töltötte. A beteg csak egy kortyot ivott belőle s azután visszaadta azzal a megjegyzéssel, hogy égeti. Az ápolónó elbeszélése

szerint Dombrowsky másnap reggel ismételve ajánlotta nevének, hogy a jó italból még vegyen magához s mivel az időközben meghült, a meleg kályhára tette. Az üveg a kályhán szét pattant s Dombrowsky a kályhát papírral gondosan megtörölögette. E vallomás alapján Otto braunschweigi tanár megvizsgálta a kályhát s habár az állítólagos mérgezés óta már egy negyedév telt el, egy fél késhegynyi nagyságu rozsdában, melyet a vaskályháról lekapart, a legbiztosabban ki tudta mutatni az arsenikumot. Ez adat, mely a vegytani tudományok dicsőségére szolgál, oly világossá tette a mérgezés egész folyamát, hogy a bűnöst egyhangulag ítéltek el.

Sokkal nehezebb az ily mérgek létezését kimutatni, melyeket ma növényekből készítenek. Rendkívül csekély tömeg elegendő a halál előidézésére, másrészt azonban fölismerésére nagy mennyiség szükséges. Nem könnyű e mérgezőanyagot a gomorból eltávolítani. Strychnin, morphin, atropin s más hasonló mérgeknek van ugyan különös vegytani ismertető sajátosága, de ezek melékonyak s néha egész bizonyos ki lehet mutatni, hogy a gyanu ételekben vagy italokban organikus mérgek volt, de lehetetlen oly biztonsággal megállapítani annak természetét, hogy a törvénytöréstől bizonyító erővel bírjon.

A mérgezési módokat már régi idő óta kutatják alkalmas állatokon. Különösen a békák és egerek szolgálnak arra, hogy nehezen fölismerhető mérgek kutatását rajtok megtanulják. E két állatot a strychninből már egy gramm ötöd részé is képes megölni s görcsöket támasztani bennök. A kurariból egy gramm ötmilliomod része is megbénítja a béka idegrendszerét, ugy hogy lehetetlen mozognia. A digitoxinból egy tizedrész gramoz a béka szívdobogását szünteti meg. Hasonló mennyiségű atropin a pupillát terjeszti szét. E mérgek ennélfogva nemcsak kis mennyiségben föl lehet ismerni, legalább annyira, hogy a növényországból származnak, hanem jellemző sajátoságaiknál fogva meg is tudjuk őket egymástól különböztetni. Az ásványmérgek közt nincs egy sem, mely ily rendkívül érzékeny hatással volna az állatok testére.

Bármily rendkívül finomak is a mérgezési próbák, ugy hogy azt kell hinnünk, hogy finomabbakat véghez vinni már nem lehet, Rossbach tanár jelentékenyen tökéletesítette az által, hogy infuzoriákon tett kísérleteket. E párányi állatok még kisebb adag növénymérgetől is elpusztulnak hasonló jellemző sajátoságok között s nem azért, mivel érzékenyebbek lennének, hanem mivel végtelenül kisebbek. Aránnyal erősebb adagnál az infuzoriák alakatlan tömeggé bomlanak, kisebb adagoknál keringenek, egész testök feldagad s végül szétbomlik. Egy ezred gramm súlyú ázalat tartalma vízcsépphez a mérgezési tünetek észrejelére a strychninből elegendő 0,000,000.06 gramm mérgező adag.

Hasonló módon és hasonló ritkítás mellett hatnak a többi növénymérgek is, ugy hogy a legkisebb adag képes kellő bizonyítékot nyújtani.

A vegytan tanított meg bennünket a növénymérgek készítésére, melyek közt némelyek orvosi szempontból nélkülözhetlenek, pl. az atropin a szemorvosoknak, de egyuttal a vegytan tanított meg arra is, hogyan ismerjük fel a büntetnél használt mérget. A bűnösök működését nagyon akadályozza a félelem, hogy gonosz tetteiket megtudják s bizony alig van biztosabb eszköz e félelem előidézésére, mint a mérgezőesek fölismerése végett tett finom kísérletek.

HIDEG VILÁGOSSÁG.

Kétségtelen, hogy a tűzvilág némely körülmények közt igen kellemetlen vagy egyáltalán nem is használható. Búvárok, tengerpart mentők, löpörgyárosok, csatorna- és alagutakészítők gyakran megakadnak a célszerű világítás miatt, sokan szobákban és vasutakon is jobban szeretnének oly világítási eszközöket, melyeknek sem füstjök, sem szaguk, czégtáblákra, figyelmeztető oszlopokra, zseb- és toronyórákra s általában sok mindenre igen célszerűen lehetne alkalmazni oly anyagot, mely a sötétben önmagában világítana s este kész lámpás helyett szolgálna. Hogy ily eszköz nem lehetetlen, tanúsítja

a természet is. A tengeri világító állatokon kívül a phosphor, a Szent-János-bogar eléggé ismeretesek s régebben a karbunkulus bámulata valódi tündéregévé nőtte ki magát.

A középkorban a bölcsesség köve, életital, stb. mellett buzgón keresésk az a követ is, mely sötétben magától világítana, sőt a bölcsesség kövének egyik legegyszerűsége épen ebben állott. Sötétben csillámló tárgyakról azt hitték, hogy tüzzellem van benne s némi kegyelettel tekintették reá. Cascariolo bolognai czírpősnál, ki mellékesen bölcsészettel is foglalkozott, az ugynevezett bolognai tűzköveket, melyek főképen kénbaryumból állanak s kiváló mértékben képesek mintegy a napsugarakat felszívni s este melegeit nélkül lassankint kisugározni.

Az ily inkább játékszerű kísérletet után ma a fejlődött ipar és közlekedés egészen komoly kérdéssé tette a hideg világosság föltalálását. Előkelő vegyészek és physikusok foglalkoztak a tárggyal, mint Canton, Ossan, Daguerre, Becquerel s mások. Legtöbb sikerrel tudott eddig felmutatni egy lancashirei angol gépész s vegyész Balmain, kinek világító festőanyagát (Balmains patent luminous part) Londonban az Ihlée és Horn cég most már gyárilag készíti s mindennemű praktikus dolgokra alkalmazza. Sőt külön «Aladdin-lámpák»-nak nevezett készüléket is gyártanak, melyekkel a tüzveszélyes helyeken lehet világítani. Nem valódi lámpák ezek, hanem csak rámba foglalt üvegdarabok, melyeknek hátulsó részét a nevezett anyaggal vonják be. Frankfurtban a jelenlegi patenskiállításán ez anyaggal egész szobát bevontak, melynek élénk világos színű csillogása, különösen ha az egészen sötét előszobából megy be a látogató, meglepő lesz. Az anyag természetesen titok, de mivel a violaszin lassankint fehérész lesz, valószínű, hogy a főalkatrészt hevített kénstrontium képezte.

Az új világító szernek különben igen sok hiánya van. Világa nem erős s néhány óra alatt teljesen és fokozatosan megszűnik. E mellett a levegő is hatással van reá, komor, esős időben, már alkony után csakhamar eltűnik. A világosság oly gyöngö, hogy mintegy 8 méter távolságból már nem lehet észrevenni s igen közel kell szemükhöz tartani, hogy mellette olyhas-sunk. Végül nagy baja még, hogy aránnyal igen drága. Egy kis 40—50 centiméter felületű lámpa ára 6—7 forint, ennek tízszer megkenésére 1 kilo festőanyag kell, mely mintegy 14 forintba kerül s ezenkívül még szükséges hozzá fedőkészülék a nedvesség és vegyi hatások ellen. Jelenleg tehát különösen oly helyeken, hol veszély fordulhatna elő, pl. mentőcsolnakokon, tengeri jelekenk, figyelmeztető táblákra stb. nem használható célszerűen, de játéknak igen kellemes. Egyik sajátosága az is, hogy bizonyos tekintetben mintegy silhouetete fényképek lehet vele készíteni. Ha ugyanis az Aladdin-lámpát gyöngén megvilágított szobában a lefényképezendő egyén arca mellé tesszük, s aztán a gyertyát elolttva az arcz másik oldalán, mintegy két méter távolságban, egy kis darab magnézium drótot égetünk el, a lámpa világító lapján sötét, éles körkép jő létre a fejről, mely több perczig tisztán kivehető s igen kellemes látvány.

A hideg világítást mások is megkísérelték némi sikerrel. Gaedicke berlini vegyész egy phosphorizáló anyagot talált fel, részben kén-savas barytból vagy aragonitból készítve, mely 19 óráig világít fokozatosan gyengülő fényvel, tehát tovább, mint a leghosszabb téli éjszaka. Egy turini nyomdász, mint említettük is, megkísérelte oly lapot nyomtatni, melyet a nyomdásfény fényénél éjjel is olvasni lehet. Mindezek azonban még csak játékszerű kísérletek s a tudósoknak és gyakorlati vegyészeknek sokat kell fáradozni, hogy oly világító festőanyagot is teremtsenek, mely a tagadhatlanul szükséges hideg világítást oly tökélyre emelje, hogy szükség esetén a lámpákat és más világító szereket teljesen helyettesítse.

A SZEGZÁRDI ÜNNEPÉLYEK.

A szegzárdi Garay-ünnepély igen mozgalmas és ünnepélyes nappal lett. Össze volt kötve a főtáblát egylet és dalárda zászlószelvényével, s mi által a program változatos lett ugyan, de központ is több lett, s az irodalmi ünnepélynek meg kellett osztotni a tűzoltókkal és dalárdával. **

A házakra lobogókat tűztek ki, virágokkal, lombokkal ékesítették. Legszebb volt a megyeház és városház.

A vendégek fogadtatása szombaton volt, és ötödik napra napjára kiderült. Az akadémiát és Kisfaludy-társaságot Gyulai Pál és Zichy Antal képviselték. A Petőfi-társaság, az írők és művészek társasága és a hírlapirodalom szintén képviselve volt. Megjelent a költő fia is, Garay Dezső, törvényszéki bíró. A fővárosból hajón érkezett vendégeket Boda Vilmos rendező bizottsági elnök fogadta. Bent a városban megéljeneztek őket. Este a dalárda szerenáddal tisztelte meg a zászlóanyákat, Perczel Dezső vezénylet alatt gr. Apponyi Sándornét. Perczel Dezső alispánnál fényes estély volt.

E hó 4-én reggel a Garay-terre egykezett mindenkinek, s a hatóságok, küldöttségek, egyletek, az idegen dalárdák és tiszteletkötői ünnepi menetben vonultak a szülői házhöz. Garay szülőháza ma is úgy áll, mint hetven év előtt, mikor a költő született benne, de homlokzatát kicsinosították. Miután a menetet megérkezett s a tagok állást foglaltak, a dalegylet elnökkel a himnusz s ezután Perczel Dezső alispán mondott emelkedett szellemű beszédet. Üdvözölte a küldöttségeket, a költő fiát, a megye színejavát, Szegzárd közönségét, s ezután az emléknapp történetét adta elő. Végül az emléktáblát a város bírja és a háztulajdonos gondjába ajánlotta. A tetszéssel fogadott beszéd után lebontatták a leplet a márványtábláról, mely világos szürke s vastag aranyos betűkkel vannak rá véve Szász Károly emléksorai. A közönség lelkes éljenzében tört ki s Nagy városi bíró rövid szavakban elvállalta az emlékközpont gondozását.

Gyulai Pál szövegét ezután a budapesti irodalmi társaságok nevében, melyek az ünnepélyre képviselőket küldtek. A nagy hatást tett beszéd egész terjedelmében így hangzik:

„Örömmel jöttünk ide, hogy kifejezzük kegyeletünket Garay János a kitűnő költő iránt, hogy üdvözöljük Tolnamegye és Szegzárd közönségét, mely oly híven őrizi, oly melegen ünnepli költője emlékét.

Valóban Garay megérdemli e kegyeletet, mert mint ember és költő egyaránt betöltötte helyét. Haláláig hí maradt jelmondatához: a lellem istené, hazám életem, a szívem hölgyemé, enyém becsülem. Mocsoklatlan tisztán futotta meg pályáját, bár nem sebek, szenvedések nélkül, de a megpróbáltatások napjainban sem tagadta meg jelleme őszinteségét és lantja méltóságát. E lant csak nemes érzéseknél volt szentelve: a szerelem ábrándjainak, a családi élet szentségének, de mindenek felett a hazaszeretettnek.

Garay híven követte mesterét: Vörösmartyt, a kinek nyomaiba lépett ő is. Mint Vörösmarty, úgy ő is multunk nagyságát és diadalát mutatta fel, hogy éreztesse a nyomorult jelent s reményt ébreszessen a jövő iránt. Az „Árpádok” és „Szent László” e szellem szülöttei, s balladáiban folyóvást a magyar történelem epikai és drámai mozzanatait énekel meg. Mily erőteljes fejezi ki „Kont”-jában a magyar hagyományos jogerületet, mely csak a jognak hódol, a bitórló önkényt és kegyelmet egyaránt visszautasítja!

De nem csak a mult nagy emlékeit, hanem a jelen vágyait, a jövő reményeit is zengette Garay e század elején. A kétségbeesett hazafiás suglata Berzsenyinek, hogy „romlásnak indul hajdan erős magyar”. Kölcsey kétségbeesve kiáltott föl: hogy a magyar már csak névben él. Vörösmarty kiemelte liránkat a kétségbeesésből és hirdette: hogy jönni kell még, jönni fog egy jobb kor. Ez új költői nemzedék egész lelkesüléssel fogadta szívébe e reményt s Garayval együtt a hazafiás eszméket és érzéseket tolmácsolták, a hazafiás eszméket dicsőítették.

A hol költők születnek, ott a lant szava visszhangra talál s nem sokáig késhetnek a tett emberei is. Vörösmartyt Tolnamegye nevelte, a völgyeség szép vidékén írta „Zalán futását”; Garayt Szegzárd szülte, a rimelő és hívő hazafi költőket, a tetterre kész tolnamegyei hazafiak egész serege követte, élükön Bezerédi István, az örök jó szószólója, az első megyei adózó, nemes Csapó Dániel, az anyagi érdekek előmozdítója, az első magyar népgazda, Perczel Mór, az első magyar tábornok, a ki győzelemre vezette a honvédeket.

Ime a szó és tett; a költők és államférfiak egymásra hatása.

Fény nevékre és áldás Tolnamegye és Szegzárd közönségére, a mely ily fiaikat szült, növelt s emlékeiket ily kegyelettel ünnepli. Eljén, sokáig éljen!

A beszédet követett éljenzés lecsillapulván, a küldöttségek felaggatták koszorúikat, melyek közül

kettő a Garay-családtól való volt. A dalárdák a Szózatot énekeltek, s az emléktábla ünnepélye véget ért.

Következett ezután a zászlószentelés, mely a szép templomban tartott misével vette kezdetét. Mind a tiszteletkötők, mind a dalárda zászlója díszes mű; amazé nehéz vörös selyem, emezé fehér, s a keresztanyák: gr. Apponyi Sándorné és Perczel Dezsőné Míták el pompás szalagokkal. A templomi szertartás alatt már kitűnt a dalárda szabatos és erőteljes előadása, mely este, a hangversenyben oly tetszést aratott.

Délben nagy lakoma volt, mely a hármás ünnepély összes intézőit egyesítette, s együtt volt a város és város intelligenciája. Számos üdvözet érkezett, többi közt Szász Károlytól is. Délután a tiszteletkötők tartották gyakorlatot; este hangverseny volt, s ezt a nagy vendéglőben rendezett bál követte.

A költő testvére, Garay Antal is megnyitotta vendégszerető házát az ünnepélyen az apáthi puszta, b. Bésán János irtókán, melynek a derék öreg ur igazgatója. Itt gyűltek össze másnap az irodalom képviselői, a rokonok, köztük Garay Dezső. E vendégszerető körben folyt tovább a megemlékezés a költőről.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A „Budapesti Szemle” szeptemberi füzeté érdekes és változatos tartalommal jelent meg. Első közleménye a magyar-hún mondákról szól. A szerző, Riedl Frigyes, a hún mondák eredetét s a magyar köztudalomba átszarmazását fejtegeti; talán — mint a szerkesztő csillag alatt megjegyzi — túlságosan devalválva azok önállóságát és eredetiségét s kölcsönvételt akarva rájuk bizonyítani ott is, hol az legalább is vitatható. A második cikkben Szász Béla fejezi be mutatványokká élénkített, becses és beható tanulmányát a cigány népköltészetéről, bölcsészeti és irodalomtörténeti állást foglalva el a faragatlan vadon szemmel e eddig nem méltányolt, pedig rendkívül érdekes termékeivel szemben. — Az idő járásáról, e mindenkit érdeklő tárgyról ép oly alaposan mint élénken diskurál a jó öreg Brassai, kit az idő eljárása sem látszik megvédeni s szelleme pezsgő voltától megfosztani tudni. — Seher-Thosz Arthur „Emlékezések multamból” című politikai följegyzései, a jelen második közleményével vannak fejezve. — Derék tudósnak Hunfalvy János, ezuttal a földrajztól, földföldrajz utazásokról s a vízszabályozás vitás kérdéseitől: politikai cikket ad, választási eljárásunk reformját sürgetve. „A finnek története” cím alatt ifj. Szinyei József nagyobb tanulmányt kezd; első közleményében e rokon nép történelmét, első vallásos nézeteit, hitregit s régi szokásait és szervezetét vázolja. — A szépirodalmi rovatot egy hosszabb angol beszély: „Pickering Ödön” James Henrytől nyitja meg, Csurgó György fordításában. Azután eredeti költemény következnek Gyulai-tól: „Leányfalván” címmel; eszme, érzés, hangulat oly szépen olvad össze benne, s oly meghatón cseng át lelkünkön, hogy az egészen (lapunk más helyén) közlését meg nem tagadhattuk magunktól. Mellette egy csinos fordítás áll Wigan Jánostól, a Schiller „Alpesi (mért alpesi) vadásza”. Még egy kisebb nemzetgazdasági cikkekcske „A posta-takarékpenztárak Franciaországban”, y. t.-től következik; s végül az Értesítő, melyben — a Lévy költeményeit és költészetét méltatja; Kautz Nemzetgazdaságtanát röviden ismerteti Földesi (Weisz) Béla; s a Természettudományi Társulat által rendezett népszerű előadások füzeteit D. B. — A Szász Béla által közölt cigány dalokból néhányat mutatványul im itt bemutatunk:

A mióta megszülettem:
Húsz év szállt tova fölöttem.
Húsz év — sok egy cigánynak:
Kevés öröm, tenger bánat!

Gazda vígan öszre vár,
Vadász nyulra, özre jár —
Csak a cigány kesereg:
Félve várja a telet!

Karácsony is közeleg,
Fázunk eddig eleget —
Szánd meg, Uram, a cigót,
Küldj neki fát s lágycipőt!

Édes, drága hegedűm,
Te adsz ennem egyedül!
Mikor majd nem muzsikálok:
Itt hagyhatom e világot!

Ül a madár egy-magán,
Fáj a szívem kis leány;
Jer, csókolj meg s ha lehet:
Gyógyítsd meg a szívemet.

Ajakad, ha csókolót ad:
Veszek piros pántlikát;
Ha megölelsz angyalom:
Prémest mentém rád adom;
De ha elhagysz hűtlemlit,
Botom hátadra kerül!

Egykor lány után lesék,
Hogy legyen szép feleség —
Feleséget kaptam is,
Öleltem, csókoltam is,
S ugyan mit nyertem vele?
Vénné, koldussá tevé!

Verjen meg a teremtő,
Te hűtelen szerető!
A mióta láttalak,
A szívem majd meghasad,
Mégfogott a szép szemed,
Elvevőd az eszemet.

Hol az ér foly, csöndesen,
Sokszor csókolj kedvesem,
Most is folydogál az ér,
De ő nem csókol, azér —
Ott sutog a kis patak,
Hol sirján virág fakad...

A virágra ne lépj —
Halld csak, mint eseng feléd:
„Hagyj a szép tavaszban élnem,
Nem véd senki fagyban, szélben
S én is, mint te, elhagyott
Arva kis cigány vagyok!” ...

Aulus Persius Flaccus és Sulpicia szatirái.
Fordította dr. Bar a Ignác, a magyar tud. akadémia lev. tagja. — A 90 lapra terjedő füzetet a szerző kézirat gyantán nyomatta ki és küldte meg barátainak, s mint llyennel tisztelte meg szerkesztőségünket is. Tartalma: A rómaiak szatirájáról és szatira-íróiról (székfoglalóul olvastattam a m. tud. akadémia 1876. okt. 16-án tartott ülésén). A stoicizmusról, Persius hat szatirája, Sulpicia szatirája, a bölcsék száműzetéséről. Magyarazó jegyzetek. — A magyar fordítással átellenes oldalon a latin szöveget is megtalálhatja az olvasó, — mint a tudós szerző előbbi, szintén nagybecsű kiadványaiban (Horác, Virgil, Juvenal), melyekben az akadémia és a legilletékesebb ítések által elismert jeles fordító nem csupán szemlélte, de mint kiadó is tetemes anyagi áldozattal járult a nemzeti közművelődés oltárához. — Mint említettük, a mű csak mint kéziratos nyomatot, könyvkereskedésekben nem lesz kapható. A kik azonban birni óhajtnak, Tetey budapesti könyvtáros közvetítését folytathatják, kinek, úgy tudjuk, a szerző néhány példányt e célból rendelkezésére bocsátott. Részünkről melegen ajánlhatjuk a régi klasszikai irodalom minden kedvelőjének figyelmébe. A fordítás itt elérte egyszerre azt a tökélyt, melyre más nyugati nemzetek irodalma csak két-három ivadék többszörös, fokozódólag javult kísérletei után jutott. Az eredetinek értelme és kifejezésének csupa egyként lehetőleg híven van visszaadva. Hexameterei zengzések, gördülékenyek, nyelvének erőteljessége, természetessége, zamatossága a Vörösmartyra emlékeztet. Örömmel értesülünk, hogy akadémiank ez érdekes magja a teljes Aeneidessel is elkészült, s annak kiadására maga az akadémia vállalkozott. (—j—)

Szemere Miklós költeményei nemsokára összegyűjtve napvilágot fognak látni. Mind a kiadott, mind a még kéziratban levő munkák rendezését a költő veje Payzssoss Andor és Boruth Elemér, maga is ismert nevű költő, a napokban megkezdik, s azon lesznek, hogy a gyűjtemény mielőbb kikerüljön a sajtó alól.

Perczel emlékiratai. Perczel Mór honvédtábornok már évek óta szorgalmasan dolgozik emlékiratain s most fejezte be azokat, a de életében nem akarja kiadni, mert sok része erős támadást és éles megjegyzéseket foglalt magában. A régi pozsonyi országgyűlések férfiát s az 1848—49-iki eseményeket, valamint az emigráció egész történetét bőven,

a legapróbb részletekig ismerteti, bírálja s az eddigi vélemények nagyobb részét megczáfolni igyekszik. Perczel Mór azonkívül beszédeit s egyéb irodalmi dolgozatait is összegyűjtötte, melyeket kiadni szándékozik.

„Hervadt rózsák”, vegyes munkák Kajdacs József megmaradt irataiból. Egy fiatal öngyilkos költő hagyományai. Öngyilkos költői minden irodalomnak vannak; az angol Chatterton, a magyar Czákót és Ferenczy Terézt, haláluk gyászos nemeszomoru dícsőréssel veszi körül. Szánó részvétellel írtunk sorsukért s tehetségüket a valónál is többre vagyunk hajlandók becsülni. Talán ez az oka, hogy a kezünkben levő füzetet is, bár jóformán zsenyéket tartalmaz, enyhébben ítéljük meg, mint tennők, ha egy élő költő első — de nem utolsó — szárnyprobálgatásait látnók csak bennök. A még kiforratlan kedély s a forma gyakorlatlan kezelése dacára, a szerencsétlen ifjú költeményeiben itt-ott valódi s mély érzést hallunk megcsendesülni. Hogy e? hisz önkényes halálával pecsételte meg fájó érzelmei s panaszi valódiságát. Hangja „A sir szélén” című hatványban igazán meghatóvá válik:

En már megyek pihegni, édes,
Meguntam a világot.

A füzetben 24 költemény, egy VII. számból álló dal-ciklus, s tíz kisebb prózai dolgozat, rajzok, elbeszélések, köztük egy „Temető sírok nélkül” című elmélkedés van. Sötét életnézet, fásultság nélkül, vonul végig valamennyin s a tehetség nyomai nem egyen. — A füzetet az elhunyt barátja: Csillag Mór adta ki s érdekes életrajzi bevezetéssel látta el. A csak 89 lapra terjedő füzet ára 1 frt 20 kr.; de jövedelme a korán elhunyt fiatal költő sír-emlékére volt szánva; s a sírkövet szeptember 4-én már fölállították.

Uj lap. „Nemzeti Vagyon” című hetilapot indit meg dr. Kakujay Gyula, földatlat tüzvén a közigazgatási szakismeretek terjesztését és népszerűsítését. Kiadója Neumayer Ede. Minden vasárnap jelenik meg októbertől kezdve. Előfizetési ára egész évre 10 frt, évnegyedre 2 frt 50 kr. A megrendelések a kiadóhivatálba: 6-utca 2. szám, intézendők.

Blaha Lujza asszony szerződéses ügye, a népszínház e régen feszegetett kérdése, végre is elől. Blaha Lujza asszony tovább is tagja marad a népszínháznak, 14,000 frt évi fizetéssel. A kitűnő művésznő októberben még Berlinbe látogat el, hová vendégzerepre hívták. Operettekben fog föllepni s magyarul énekel.

A népszínház őszi újdonsága egy francia operette „Olivette lakodalmá”, melyet e hó 8-án mutatják be és tetszett. Zeneje Audran Edmundoval való, dallamos és élénk s jó keretet nyújt hozzá Duru és Chivot szövege, mely az álöltözésen alapuló, sokszor felhasználható tévedésekből van szöve, de mulatságos helyzeteket idél elő. A történet röviden az, hogy Valentin nevű testőrtiszt felöltvén nagybátyjának, egy vén hajókaptányának parókáját s egyenruháját, ennek menyasszonyát, Olivettet így veszi nőül, aztán meg összeesküvésbe is bonyolódik nagybátyja nevében, a kire ez alakoskodásnak minden baja ráhárul. Az operettnék kivált együtteseit tapsolták meg legtöbbször. Az előadás részesei: Hegyi Aranka, Komáromi Mariska, Solymosi, Kassai, Kápolnai több ki-hívásban részesültek.

A krisztinavárosi szinkór ismét megnyílt néhány előadásra. Károlyi felosztott társulatának tagjai saját felszolgálásukra tartanak előadást, s az első e hó 8-án volt a „Huszárcsiny”-nyel. A színészek porbe fogták volt igazgatójukat, ki a szerződési idő előtt feloszlatta a társulatot, s a járásbírósság előtt meg is nyerték a pórt.

A műcsarnok őszi kiállítására októberben nyílik meg, s igen élénk részvétet tanúsítanak iránta a külföldi művészek, francziák, belgák, sőt újabbban angolok is. Ezek érdeklődésében a kiállítás gazdag kárpótlást fog nyerni ama rideg zárkózottságért, melyet németországi műegyletek tanúsítottak. A képzőművészeti társulat igazgatósága gyorsan napirendre tért ezek fölött, s új összeköttetést létesített, még pedig a legjobb sikerrel.

Közintézetek és egyletek. A tudományos akadémia osztályai nemsokára megkezdik működésüket. Az akadémia összes tagjait felhívta Fraknói Vilmos főtitkár, hogy jelen évi írói munkásságukról a jövő évi akadémiai almanach részére a kimutatást szept. 20-ig beküldjék.

A Kisfaludy-társaság e havi ülésén, szept. 28-án, Almbert Antal finn tudós szándékozik székfoglalót tartani magyar nyelven. Almbert már több hét óta időz Magyarországon, s legutóbb a Balaton mellett, Révfülöpön volt.

A magyar mérnök- és építész-egylet mű és középítési szakosztálya e hó 5-én ülést tartván, elhatározta, hogy a Kárpát-egylet által Poprádon építendő kárpáti muzeum terveit pályázat útján megszerzik a Kárpát-egylet részére; továbbá hogy a kormányhoz és törvényhatóságokhoz kérvényt intéznek a végbél, hogy ezután minden nyilvános vagy középület tervei és kiépítése a magyar építési kar körében rendezendő hazai pályázatok útján lenne eszközöndő. E lépésre a szegedi és pozsonyi színház építése adott okot, mindkettő külföldiekre bízta.

A természetudományi társulat rendkívüli szakülést tartott e hó 7-én, melyen dr. Entz Géza kolozsvári egyetemi tanár tett jelentést megbízatásáról, tudmüllik a társulat a protosíták (végvények) kikészítésével bízta őt meg. Dr. Entz most ismerette a végvények kikészítése körül eddig követett különböző eljárásokat, melyek közül többekkel tett kísérletet, azonban egyik sem vezetett kielégítő eredményre; míg végre a Kleinenberg által ajánlott pyrinkénsavval tett kísérletet. Ezt a legszebb eredmény jutalmazta, a mennyiben az ázsalgállatkák ez uton a legjobban konzerváltaknak s ha e mellett még karmálnal megfestetnek, alakjuk a görcsövön a legjobban észlelhető. Több ily kikészített végvényt mutatott be a szakülésen.

A képzőművészeti társulat alapító tagjai sorába lepett Nagy-Becsérek városa 200 frttal. 1848/49-iki honvéd-aggharczosok betegsegélyző és temetkezési egylete címén új egylet alakult. Tagjai a régi honvédek sorából valók, és számuk már 163. Mihelyt 200 tag lesz, az egylet rendszeres működését megkezdí.

A budapesti katolikus legényegylet e hó 4-én ülte meg fennállásának huszonöt éves évfordulóját, összekötte ipar-kiállítással, s az egylet nagy büzségű néhai elnökeinek, Szabóky Adolf emlékének megünnepelésével. Az ünnepélyre vidékről is érkeztek küldöttek, még külföldről is.

Az ünnep isteni tisztelettel kezdődött a belvárosi plébánia-templomban. A templomból a menet lofogókkal, a Dunasoron, Deák Ferenc-utczán, sugár-uton és gyár-utczán át a kath. legényegylet helyiségébe indult. Elöl a Baldácsy veterán-egylet zenekara játszott. Utána következtek a külföldi és vidéki egyletek küldöttei: München, Innsbruck, Bozen, Bécs, Linz, Klagenfurt, Villach, St.-Veith, Győr, Vác, Pécs, Jászberény, végül a budapesti legényegylet. Az egylet helyiségének homlokzata előtt csoportba állottak, s mindnyájan együtt lefényképeztették magukat. Ezután bevonultak az épületbe, a helybeli legényegylet élénkelte a „Hymnus”-t, s Schiffer Ferencz elnök megnyitotta az ez alkalomra rendezett munkakiállítást, megemlékezvén Szabóky érdemeiről is. A kiállítás összesen 149 tárgyból áll. Délben a Schuster-féle vendéglőben társas ebéd volt; este ugyanitt gyűltek össze a tagok hangversenyre és társas vacsorára. Másnap Budára mentek át, hogy leleplezzék Szabóky szülőházán a kőtáblát. Előbb gyászmisze volt a kapuczinusknál, s innen vonultak a fazekas-terre, hol a jelenleg Hunfalvy János tulajdonát képező ház volt az ünnepély központja. Az egylet dalköre élénkelte a Szózatot, Schiffer elnök pedig igen meleg beszédben festette Szabóky működését, miköz a lepel lehullt a tábláról, melynek ez a felirata: „E házban született 1821. szeptember hó 9-én dr. Szabóky Adolf, kegyesrendi áldozár, a kath. legényegylet megalapítója és 24 éven át vezére és atyja, a hazai iparügy lelkes bajnoka. Meghalt 1880. július hó 22-én.” A kerpesi uti temetőben e napon koszoruvál diszítették föl Szabóky sírját.

A vakok országos egylete. A vakok segélyzése és oktatása ügyében országos egylet van alakulóban. A fővárosi vakok-értekezletnek volt növendékei tartottak közelebb értekezletet, melyben a héttagú bizottság által kidolgozott alapszabályokat el is fogadták, s azokat a belügyminiszteriumhoz fölterjesztették. Az egylet célja egyuttal az, hogy vakok számára való menedékház alapításán fáradozzék.

Magyar egyletet alakítanak Zágribban az ott lakó magyar tisztviselők. Vezérelvül azt mondták ki, hogy az egylet soha sem fog politikai kérdésekkel foglalkozni.

zódtek, s ő felsége nagy meglepéssel nyilatkozott a csapatok képességéről. E hó 8-ika a katonaságnak pihenője, a mezőkövesdieknél pedig ünnep volt. A király reggel 7 órakor csöndes misét hallgatott a templomban. A néptömeg egészen előzönlött a templom környékét, s kitörő éljenzéssel köszöntötte a királyt. A nap egész részét aztán a tova-mulási előkészületek vették igénybe. A társzekerék, a parasztkocsik egész tábora mozgott Miskolcz felé. Az udvari ebéd ideje alatt ismét összegyűlt a lakosság, s a királyt, ki mint rendesen, most is gyalog ment a fogadóba s jött oda-vissza, az asszonyok virágokkal halmozták el. Ő felsége házi gazdáját, Kőszeghy Mihály esperest, a Ferencz-József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. B. Orczy miniszter e hó 7-én elutazott, s őt gr. Szapáry pénzügyminiszter váltotta föl. Tisza miniszterelnök, ki szept. 7-én érkezett vissza Ostendéből a fővárosba, e hó 10-én csatlakozik ő felsége kíséretéhez Miskolczon.

A népar-kiállítás látogatása még nem eszöken s a sorsjegyek kelendőse is egyre tart. E hó 6-án a mély gyászban levő Koburg főhercegznő udvarmesternője, Pach báróné látogatta meg. Az osztrák államvasuti igazgatóság hajlandó igen olcsó jegyeket kiszolgáltatni, ha a Félégyházán alól és Esztergom-Nánán fölül fekvő városokból nagyobb társaságok alakulnak és jelentkeznek.

Az országos könyvkiállításra, melyet az ipar-muzeum igazgatósága december hóban a műcsarnok termeiben rendez, — eddig ötven ígérték meg közreműködésüket. Első helyen Dankó József pápai praelátus és esztergomi kanonok, ki könyvtárának legjelesebb és legdiszesebb műveit és könyv-ornamentikai gyűjteményét állítja ki; Érczhegyi Ferencz udvari könyvkötő 27 kötetből álló diszmvét, Dörner Ádám helybeli könyvkötő és a „Zemplén” könyvnyomdája S. Ujhegyről több műkönyvkötési tárgyat és bór-diszmvét. Ráth György, a kiállítás elnöke mindent elkövet, hogy a kiállításra mindent összegyűjtsön, a mi e téren érdekes.

A nagyváradi Szent-László templom felújajnak tovább ásatásra nézve a káptalan tagjai ajánlották a szükséges összegeket, de a hadigymnizistertől még nem érkezett meg az engedély. Eddig senki sem gyanította, hogy az annyi királyi temetkezési helyeül használt templom maradványait a vár foglalja magában. Az általános hit az volt, hogy a szeszélyes folyású Körös vize, mely sokszor változtatta ágyát, régen elmosta e templom köveit is. A mostani fölfedezés arra vall, hogy a régi város központjának is ott kellett lenni, hol a nagy várból egy csillag erőd ma is fenáll, persze nem régi falaival. Ott tehát nagy tere van az archaeologiai kutatásoknak, csak hogy oda a katonai kincstár kazsárnnyakat akar építtetni. A nagyváradi püspökség és káptalan, mint földesur, hajlandó volna azonban más telekkel kárpótolni a kincstárt. Az egykori hírneves királyi templom elveszett alapjainak megtalálása a jelenlegényebben archaeologiai leletek közé tartozik, s ránk nézve különösen becses, mert az ásatás további folytatása, illetőleg a sírboltok netalán fölfedezése alkalmával vezetes Árpádokori emlékek birtokába juthatnánk. A templomban volt eltemetve Szent-László, arany, majd márványkoporsóban, és körülötte számos országnagy.

A beszéki határjelző oszlopot, melyről multkor tettünk említést, e hó 4-én leplezték le kétszáz fönel többre menő magyar és lengyel közönség jelenlétében. Gyönyörű idő volt a hegytetőn. Az ünnep bevezetőjeül élénkeltek a Szózatot, mire Dum kir. főmérnök a meglepően szép emlékoszlopot átadta az alispánnak. Korondy Sándor pedig hazafias beszédet tartott e hely történeti emlékeről. Végül a Hymnus énekeltek el. Délben társas ebéd volt a helyszínen, aztán lengyel és magyar tánc, melyet este Beregszászon is folytattak egész reggelig.

A tömösi honvédelmek, melyet a mérnök-egylet tagjai emeltek, már megérkezett a helyszínrre, s fölállításra rövid idő alatt megtörténik. A mérnök-egylet Szász Károlyt kéri föl, hogy a leleplezési ünnepélyre ódat írjon.

Molnár Aladár emléke. Veszprémmegye közgyűlésén Véghegyi Dezső igen szépen emlékezett meg a megye bizottsági tagjának, Molnár Aladárnak elhunytáról, s a megye gyűlése jegyzőkönyvében fejezte ki részvétét a veszteség fölött, azonkívül megbizta az

MI UJSÁG?

A király e hó 9-én délben vonult be Miskolczra, s e hó 16-ikáig fog ott maradni. A Mező Kövesd környékén folyt lovassági gyakorlatok e hó 7-én vég-

alispánt, hogy rendelje el a gyűjtést megvezerte a Molnár Aladárnak emelendő síremlékre.

Jókai Fiumében. Jókai e hó 6-án Fiuméba érkezett, s a legszivesebb fogadtatás várta a nagy-növű költőt. A pályaudvarnál választóközöntség gyűlt össze üdvözlésére, Ciotta polgármester köszöntötte, s az „Európa” fogadóba kísérték. Később kirándulást tett a tengeren, s ez alkalommal bemutatott neki egy torpedó-hajó működését is. Este a színház látogataga meg, hol darab idő óta Gerőfi társulata tart előadásokat. A „Kis herceg” operettét játszották, s a Ciottával párhalyába lépő költőt a közönség nagy éljenzéssel fogadta. Előadás után fakélyas szerenádál tisztelték meg. Másnap sokan meglátogatták, s délután lakomát rendeztek tisztelőre, melyen a város legelőkelőbb köreiből gyűlték össze. Este dísz-előadás volt a színházban, egyszersmind utolsó előadása a magyar színházunknak. Jókai e hó 8-án távozott el Fiuméból, Balaton-Füredre.

A londoni osztrák-magyar követtség következő átiratát intézett az ottani magyar egylet elnökéhez, Duka Tivadár urhoz:

„Uram! Rudolf trónörökös ő fenségé megkapta azon üdvözlő iratot, melyet hozzá, nősülése alkalmából az Angliában székelő osztrákok és magyarok intéztek. Ő fensége a király és ő fensége a trónörökös megbízta engem, hogy fejezném ki őszinte köszöneteket a loyalis érzelmek és alttalvóli hűség eme tényé miatt. Az üdvözlő iratot a londoni magyar egylet kezdeményezte, azért kérem Őn, hozza tudomására ő fenségének és császári és királyi fenségének közzétett mindazoknak, a kik az üdvözlő iratot alkírták. Maradtam uram az ön alázatos szolgája Hengel-miller.”

Háry Jánosról. Mehrwerth Ignác Szegzárd veterán jegezője, a Garay által megénekelte „Furfangos diák”, a világhírű „Obsitos”-ról ezeket írja a „Tolnamegyei Közlöny”-ben: Nehogy valaki azt a vitéz Háry Jánost költő személynek gondolja, im leírom, hogy az őt Szegzárdon született, valóságos élő lény, még pedig bakancsos katona, különben pedig fazekas volt és hogy mindazokat, a miket vele Garay elbeszélt, elbeszélte ő borzák közben többször is. 1846. év szeptember 17-én tartam a szíretet; már néhány nappal ezelőtt megérkezett Garay János Szegzárdra szüleikhez, kiknél családja már egy pár héttel előbb időzött. Garayné kérdészködött Háry János felől s kijelenté, hogy szeretné látni. En azért Háry János meghívta szüretre szedőül s midőn aztán szeptember 18-án Garayék a szölőbe jöttek, eléjük mentem és tudokra adtam, hogy itt van Háry János a szedők között. Garay megkért, hogy meg ne mondanék kiletét Háry János előtt, hanem csak azt mondják, hogy ő orvos, névre pedig Erdélyi János. — Így is történt, mert midőn Garay Háry előtt megállt, az kérde kiletét; de midőn magát orvosnak mondá, Háry azt mondá neki, nem igazán mondá az ur, mert az ur inszeller; tegye le azt a pápaszemet, mert így nem nézhetnek az urra. Garayékkal Domsits Lajos és Stane Ferencz is jöttek, az utóbbi aztán az egész délután Háryhoz intézett tréfás kérdésekkel töltötte. Ekkor mesélt el, hogy midőn katona korában Tirolisban laggeroztak, oly magas hegyeket jártak, a hol szénányonvókat csináltak az asszonyok utat a levegő sírtársága miatt, mert másképp rajt áthatolni nem lehetne. Meghalt Háry János a vitéz 1850 ben 84 éves korában Szegzárdon.

HALÁLOZÁSOK.

SZILÁGYI LAJOS, a nagyváradi ügyvédi kar egyik legtekintélyesebb tagja, kiváló műveltségű férfi, meghalt Nagy-Várádon, 73 éves korában, agyszélhűdesben. Az elhunytban Szilágyi Desző ismert országgyűlési képviselő és dr. Szilágyi Ete, a kolozsvári egyetem tanára, edes atyjukat gyászolják. Temetés szept. 8-án a legnagyobb részvételvitánitások mellett ment végbe Nagy-Várádon. Koporsóját számtalan koszorú borítá, melyeket tisztelői küldöttek (között egy „A kitünő államférfi edes atyjának” förtalattal). A gyászmenetben Nagy-Várád egész intelligenciája jelen volt; közvetlen a gyászkosci után haladtak az elhunyt fia: Desző és Ede, veje Poyvár Dénes kir. ügyész (Szilágyi Piroksa férje), sógora Lukács György belügyminiszeri helyettes államtitkár, Sándor nával, a Csáthó és Barthos család több tagja.

Dr. RUCSKA JÁNOS, a budapesti egyetem theologiai tanára, a Benedek-rend tagja, ki különösen az egyháziog terén az irodalomban is nevet szerzett, elhunyt 70 éves korában. A derék tudós férfi a keleti nyelveknek is alapos ismerője volt. A boldogult született Turzovkán Trencsénmegyében 1811. július 14-én; szerzések lett 1826-ban; 1837-38 főpáti szertartó és a keleti nyelvek tanára, 1838-53, az egyháziog és történelem tanára volt Pannónhalman; 1853-tól kezdve pedig minf budapesti egyetemi tanár működött.

MÁRIA KLEMENTINA főhercegnő, I. Ferenc császárnak leánya, meghalt 84 éves korában, Franciaországban, Chantillitól nem messze, Nonneth kastélyában. 1816-ban kelt össze Lipót salernói herceggel s 1851 óta volt özvegy. Halála következtében hat heté udvari gyász van elrendelve.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: **DIÉSKÉI DR. LESZ ISTVÁN**, több vármegye volt tábla-bírája és földbíró, ki mint a verhelyi posta tulajdonosa, még a negyvenes években hozta be hivatalos nyelvű a magyar a postai szolgálatba, s terjesztette a magyar szellemet egész életében s a hírlappártolásra is buzditott. Az érdemes férfi Tilden hunyt el 74 éves korában. — **BIRO MIHÁLY**, kit néhány év előtt Orbán Balázs egy történeti iratban árulásával vádolt, a miből általános figyelmet keltett sajtópör lett, 67 éves korában, Kisgörgényben. — **SALAMON ZOLTÁN**, fehérmegyei főjegyző, Salamon Lajos volt képviselő fia, 34 éves korában, Felső-Alapon. — **KUNSTADTER ADOLF**, fővárosi polgár, 44 éves korában. — **KÖNIG ENDRE**, a szabadságharcban tüzér százados. — **IVÁNY TAMÁS**, háromszéki megyei árvászéki levéltárnok, 49 éves korában, Karátán. — **IVÁNOS PÁL**, budapesti ügyvéd és nyugalmazott járásbíró, 39 éves korában. — **DR. KOÓS JÁNOS**, hosszás szenvedés után Jászberényben; ugyanott **TORNYAI KÁROLY**, 72 éves korában. — **LÁZAR EMIL**, városi rendőrhadnagy, 44 éves korában, Aradon. — **ALTER ANTAL**, az ismeretes „Alter és Kis” fővárosi színház alapítója, 82 éves korában, Bécsben. — **SZERETIN SZIGMOND**, 52 éves korában, Kassán.

ÖZV. RAJKOVICS GYÖRGYÉNY, szül. Pompéry Erzsébet, Pompéry János ismert író nagynénje, 81 éves korában, Miskolcon. — **BÁRÓ STAUDACH ARELNÉ**, szül. Kuszter Anna (előbb Serényi Alajosné), 32 éves korában, Nagy-Várádon. — **DR. WÉNCS FERENCZÉ**, dr. Dárday Sándor volt képviselő és a „Jogtudományi Közlöny” szerkesztőjének edes anyja, Pozsonyban. — **ÖZV. BÚZÁTH KAJETÁNNÉ**, szül. Buzáth Róza, gyógyszerész özvegye, 45 éves korában, Beregszászon. — **GRAEF ANNA**, előbb 81-ik évében, Kacsón. — **HORVÁTH BELÉNÉ**, szül. Kállay Vilma, Adonyban. — **BISZKUP RÓZSIKA**, a köztisztelőben álló losonczi tanító 18 éves leánya.

Előfizetési feltételeink

„A Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” október-decemberi folyamára.

Negyedévre:

A Vasárnapi Ujság frt 2.-
A Vasárnapi Ujság „Világhírnök”-nal együtt 2.50
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 3.-
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok „Világhírnök”-nal együtt 3.50

A „Vasárnapi Ujság” július-szeptemberi folyama 2 frtért rendelhető meg.

A Politikai Ujdonságok terjedelmét új évtől kezdve két hetenként megjelenő illusztrált gazdasági melléklappal bővítettük.

A „Világhírnök” képes heti közlöny új évtől kezdve szintén bővített alakban és terjedelemben jelen meg, azon czélból, hogy állandóan nagyobb elbeszéléseket és regényeket is nyújthasson olvasóinak, képekkel illusztrálva. A Világhírnök ezenfelül, mint hetilappal közleményeinek kiadását, megtartja eddigi rovatait: a hazai és külföldi átalánosabb érdeklő eseményeket, az azokban kiválóan szereplő személyiségeket népszerű nyelven ir magyarokkal kísért képekben mutatja be; közöl tájékoztató cikketek, újrakoztat, né- és tájismertetéseket, szemléltető jelentéseket a hazai és külföldi közérdeklő mozzanatokról, találmányokról, felfedezésekről, új szintén mulattató próbák közleményeket, közhasznú tudnivalókat stb. — A „Világhírnök” hetilappaljánk előfizetési feltételeire 1 frt, évnegyedre 50 kr. pótdíjjal rendelhetik meg.

T. előfizetőinket fölkérjük, hogy sziveskedjenek az előfizetés megújításánál, vagy a „Világhírnök” megrendelésénél a részletekért, egy példányt a posta-utónál a ragasztásra beküldeni, a minden reklamációt és egyéb a szállításra vonatkozó közleményeket a kiadó-hivatalhoz küldeni.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonság kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz. a.)

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Kolostori dalok I-V. Legszöve az első; s még az utolsó. De nem illenek egy ezikünba. Az első a kolostorba zárt (s így tetszik: férfi) mondja. A többi a kolostorba menő, vagy menni készülő leányknak szól, kiviruló. Legalább mi így értjük, így képzjük. Így van-e? Egyelőre csak félre tettük; de legalább az első közlési számdikkal.

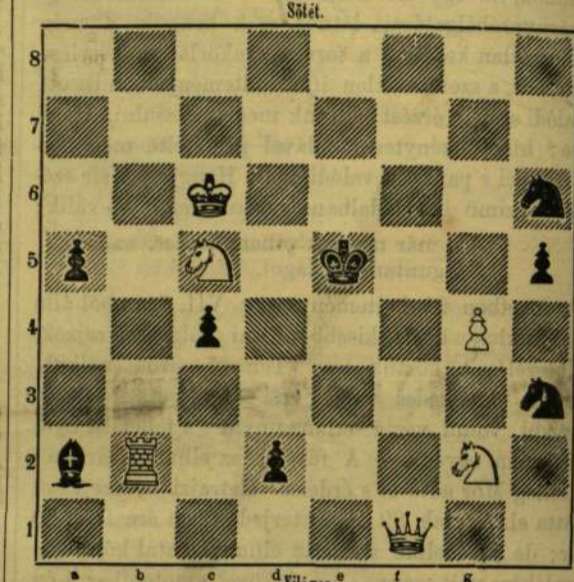
Az ö-barki hegyek közt. Kijelölt hibái most ki vannak javítva; de az egész azzal nem lett sokkal jobb. A más három olyan németes dal, minők a század negyedik tizedében dívoztaok. Legjobb „A felénk” című; de az is nagyon vékony. Minden reményt ezzel nem akarunk elveszni; de nagyon biztató nem akarjuk.

Leóváry János. Az ön által említett adatok, mint illetékes helyről értesülünk, történetírónk előtt már rég ismeretesek.

P. L. A Dalok-ban látszik érzék a daleszmők s dílforma iránt; csakolyan nem bir a nyelvvel; ide könnyűség, átlatzó tisztaság, énekelhető zengzet kell. S mind ez hiányzik. A többi mind libit, sántit egyben-másban. A „Két barát” csak fura, két és egy tagu sorában. „Tárcegy” száraz is, zavart is, élvezhetetlen is, érthetetlen is. A „Danáidák” volna legjobb, de formája esetlen. S hogy mind e sok kifogás mellett is ennyire foglalkozunk gyarló termékekkel: oka, mert ha gyarlók is, tehetetartólantunk bennök.

Nem közelíthetők. Letarolja. — A hűtelen (hálalada). Szerettek én... Ha akarod... — A ház előtt. A távolból I. II. — Egy szép leányknak. — Dalok: I. Te vagy minden... II. Permetezik. — Áthalatszik hozsám... Csillag és köny. Arczékp előtt

SAKKJÁTÉK.
1136-ik számú feladvány Kohtz és Kockelkorntól.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 1131. sz. feladvány megfejtése.

Megfejtés.	
Világos.	Szét.
1. g2-g3	Hh5-g3 (a)
2. Vb4-f4	Ke5-f4:
3. He7-g6 matt.	
a.	
1.	Ha4-c5 (b)
2. Vb4-d4	Ke5-d4:
3. He7-c6 matt.	
b.	
1.	Fg8-f7:
2. Vb4-e4	Ke8-f6-d6
3. Ve4-j5-d5 matt. stb.	

Helyesen fejtették meg: **Veszprémben** Fülöp József. **Sárospatakon** Gérecz Károly. **Dobozcsenben** Zagyva Imre és Beregi Adolf. **Nagy-Dobronyban** Németh Péter. **Budapestben** K. J. és F. H. **Karacsagon** Bányai Lajos. **Párisban** Deutsch A. **A pesti sakk-kör.**

HETI NAPTÁR. Szept. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraeliták
11 V 14	Mária sz. n. B 13 Prot. és J. 30 D 13 Sánd. J. 17 G6r.		
12 H	Tobias	Szirus	31 Mária öve 18 Regina
13 K	Móricz pk. Max. Amát. Matern.	1 Szeptember	19 Róza
14 S	Sz. ker. felm. Sz. ker. felm.	2 Mammazv. 20	
15 C	Hildegard, Rog. Nikoméd	3 Antim pk. 21 Rozália	
16 P	Ludmilla, Som. Eufemia	4 Antiké. Bab. 22 Rozal.	
17 S	Lambert	Lambert	5 Zakar. próf. 23 S. Kith.

Hold változásai. ☾ Újhold 23-án 1 óra 11 percz. délut.

Tartalom.

Szöveg: Maria Valéria főhercegnő. — Leányfalván. Költemény. *Guylai Pál*ot. — Nyár végén. Költemény. *Pasztol-tól*. — A rezervista szerelme. Elbeszélés. Irta *Bihari Kálmán*. — *Luxenburg*. — A Sandwich-szigetek királyi udvarából. — Romániából. Egy volt bukaresti kereskedőtől. — Nyoma vesszél! Angol regény. — Egyveleg. — Az országos nőiparkállítás. *Gelleri Móri*ot. — Az oroszok Debreczenben. Kézves Imre 1849-iki naplójegyzetéből. *Révez Kálmán*ot. — Teher-szállító gözök. — A mérézés fölismertetése. — Hídeg világszág. — A szegzárdi ünnepélyek. — Irodalom és művészet. — Köztisztetések és czipletek. — Mi új? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Maria Valéria főhercegnő. — Luxenburg. — A Sandwich-szigetek királyi udvarából. (7 arczkép.) — Országos nőiparkállítás. *Guylai László* rajzai: A székelő osztály. Székely szöveg. Háromszéki tárgyak *Selmeci csipeverő* leány. — Közeti teherzállító gözök.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. sz.)

NEHEZKÖRT

(epilepsia) gyógyít, levél útján dr. KILLISCH specialista Drezsdában (Szászország). — A nagy sikerek (8000) miatt nagy aranyérem a párisi tudományos társaságtól.

A szenvedő emberiségnek!

Kérem jelen hirdetéset a többnyire semmitmondó és haszontalan feldicsérelésekkel föl nem cserélári; a mit ajánlok, az szilárd és semmiféle javas szer. Számos kísérlet után sikerült oly készítményt előállítani, mely minden követelménynek megfelel, és kitünő sikerrel alkalmazatik a fűző, mell és légzési szervek betegségeinek minden fokozatában, lesoványodásán és általános gyöngeségén. Számtalan elismerő irat megtekintésé végett rendelkezésre áll.

A hol chinin, csukamáj-olaj, vas-, jód- és malátá-készítmények nem segítenek, az én szerem 100 körül 90 esetben bizonyosan használ. Már 3-4 nap múlva javulás áll be, a nemű kőhögés csekélyebb lesz, az erő gyarapodik, a járás ruganyos lesz, a légzés könnyebbé válik, az alvás rendessé válik, s a gyógymód folyamán az egyes testrészek kellemes teltséget és gömbölyűséget nyernek.

E valósgos népgyógyász falkatrészében a legnagyobb gondal és tisztasággal készített kivonatokat tartalmaz török buzából, edes mandola- és cacaából, hypophosphor, méz-, tojássárga-, virágmézből és néhány az erdélyi Kárpátokban honos növénynek pótlékaiból.

Nagyon jó ízű és minden koruak vehetik. Egy kísérlet megfozja erőtleni szavaim igazságát. Egy dobozzal, mely 10 egész lv napra elegendős, 6 frtért o. é., készpénz vagy utánvét mellett szállít az oroszán-gyógyszertár.

Stenner Frigyes, Brassóban (Erdély).

AZ EREDETI SINGER VARRÓGÉPEK
LEGJOBBAK A VILÁGON.
Első rendű 150 évemmel kiállítottra
PÁRIS 1878
5 FORINT HAVI
(TELJES JÓTÁLLÁS.) részletfizetéssel
NEIDLINGER C. BUDAPEST VACZI UTCZA

Vadászat kedvelőinek.

Jó minőségű belső kécsavó Lefauchaux-fegyver valódi Ruman-csöl vel 25, 28, 30 frt. **Damasz-csölvel** 35, 40, 40, 45 frt. **Kécsavó Lefauchaux-fegyver valódi Ruman-csölvel** 35, 40, 45, 50 frt. **Damasz-csölvel** 55, 60, 70, 75 frt. **Csész-fegyver** 6.50, 7.50, kécsavó kapuzás-fegyver 12.50, 16, 18, 20 frt. **Egyedül Lefauchaux kézi fegyver fák számára** 35 frt. **Werdol vándorító tenéslő golyós fegyver nagy vadakra** 52 frt.

Jó Lefauchaux töltények.
16-os 12.50 100 db.
11 frt 1.80 1.90 * * * Lancaster barna 1.50 1.80 * * *
12-ös rendű zöld 1.80 2.10 * * *
Nagy vadakra Lefauchaux v. Lancaster töltényekhez 5-6 golyós, dohoz 80 kr. **Töltények** 300 drb 40 kr., pártíri föjtés, hátrunklani 1 dobozban 65, 85 kr. **Flobert-pisztolyok**, nem durranó, csőféltöztetés nélküli, használhatók és sorélet kisebb madarakra 12, 14, 17, 30, 26 frt. **Flobert-pisztolyok** 7.50, 10, 14 frt. **Flobert-töltények** 100 drb golyós 45 kr. **Flobert-töltények** 1.20, 2.20, vas csatlakozó kugló borozárral 1.50, 2.50, 3.50, 4.50, 5.50, 6.50, 7.50, 8.50, 9.50, 10.50, 11.50, 12.50, 13.50, 14.50, 15.50, 16.50, 17.50, 18.50, 19.50, 20.50, 21.50, 22.50, 23.50, 24.50, 25.50, 26.50, 27.50, 28.50, 29.50, 30.50, 31.50, 32.50, 33.50, 34.50, 35.50, 36.50, 37.50, 38.50, 39.50, 40.50, 41.50, 42.50, 43.50, 44.50, 45.50, 46.50, 47.50, 48.50, 49.50, 50.50, 51.50, 52.50, 53.50, 54.50, 55.50, 56.50, 57.50, 58.50, 59.50, 60.50, 61.50, 62.50, 63.50, 64.50, 65.50, 66.50, 67.50, 68.50, 69.50, 70.50, 71.50, 72.50, 73.50, 74.50, 75.50, 76.50, 77.50, 78.50, 79.50, 80.50, 81.50, 82.50, 83.50, 84.50, 85.50, 86.50, 87.50, 88.50, 89.50, 90.50, 91.50, 92.50, 93.50, 94.50, 95.50, 96.50, 97.50, 98.50, 99.50, 100.50

A vadászat egyéb kellékei. Lefauchaux és Lancaster tölténykísérleti 1.20, 2.40, töltény-beavasorógép 3.75, 5 frt. **Gyutas-beillesztő** 85 kr. 2.85, 4 frt. **Tölténytartó övek** 2, 3.50, 5 frt. **Tölténytáska kemény angol bőrrel** 24, 39, 46 drb. **Töltényre 8.75, 10, 12 frt.** **Vadász-töltény a vésztuban kelmeiből, chagrin, borjú, bagarabéből, frakkhoz aránnyal megfűtő kiállításban** 3.50, 4.50, 6, 8, 12 frt. **Nagybőr nyúlással** 1 frt. 7.50, 10, 14.50, köztűr, vátira függeszhető vas-töltény 3.75, 4.50. **Kutyaszakító** minők 60 kr., 1-2 frt. **Kutyapostok** 1 frt. 2, 3.50. **Ujvárosi agaráztöztő** 4, 8, 10 frt. **Kutyaidomító nyakraváló** 1.20, 1.50. **Vadászkürtök és jeladó sípok** 60 kr., 1 frt. 1.50, 2, 5, 10 frt. **Vadásztőr** 8, 10, 15 frt. **Fegyvercsok** 4.50, 8, 10 frt. **Kemény fegyvercsok** 8-12 frt. **Vadásztőrök, boggyantó használatok** 1.20, 2, 3, 5 frt. **Vadásztőrök** 2.50, 3.50, 4.50, 5.50, 6.50, 7.50, 8.50, 9.50, 10.50, 11.50, 12.50, 13.50, 14.50, 15.50, 16.50, 17.50, 18.50, 19.50, 20.50, 21.50, 22.50, 23.50, 24.50, 25.50, 26.50, 27.50, 28.50, 29.50, 30.50, 31.50, 32.50, 33.50, 34.50, 35.50, 36.50, 37.50, 38.50, 39.50, 40.50, 41.50, 42.50, 43.50, 44.50, 45.50, 46.50, 47.50, 48.50, 49.50, 50.50, 51.50, 52.50, 53.50, 54.50, 55.50, 56.50, 57.50, 58.50, 59.50, 60.50, 61.50, 62.50, 63.50, 64.50, 65.50, 66.50, 67.50, 68.50, 69.50, 70.50, 71.50, 72.50, 73.50, 74.50, 75.50, 76.50, 77.50, 78.50, 79.50, 80.50, 81.50, 82.50, 83.50, 84.50, 85.50, 86.50, 87.50, 88.50, 89.50, 90.50, 91.50, 92.50, 93.50, 94.50, 95.50, 96.50, 97.50, 98.50, 99.50, 100.50

A hároméves póthátról **Brauner** bégapere 1, 3, 5 frt. **Vadászpostok.** Fűz, fogpálcá, csészárral, róka, nyál, fr. narvas és egyéb vadat híven utánozó csalgató sípok 60, 80, 1 frt. **Acél rókafogó** 2.60. **Berendezés** pisztolyok 3, 5, 7 füvegvel 11, 90, 13.50, 14.50. **Vadász topi-szappan** 1-2 frt. **Uj. Rogárdi** üveg-működő csészévetés tanulóház 11 frt. 100 drb. **Phelyelőltöltő** üvegéből 4 frt. **Jó róká, pontosan író vadászkürtök** Lefauchaux 5 frt. 3-5 percedővel, kulcs nélkül felhasználható, romlóknak nincs kitéve, mert mutatási kinyitási nélkül igazhat, 10 frt. Ha meg nem felele, 8 nap után is visszatértem a pénz. **Uj. Meglepo sepp kész tulajdostok** Lefauchaux nagy Lancaster-fegyverből kilétek, muszáz rakaták c. 16-18, durranással tüzeltára 1 frt. 2.40, 2.60, **szines csillagokkal** tüzeltára 2 frt. 4.00, 2.90. **Minden töltést** vast papír járul. puskaemelés követői és 10 minia töltény melléklet, mindamellet a társi okid az meg nem felele, vasal kiszerelm, vagy annak értéke kivánata megöréztim; de még eddig t. vevöm a töltést meg feygyveréssel meg voltak előzőleg, kiserelést nem igen vették igénybe. **Dobozgyűjtőknek.** Kévs erővel készült dobozgyűjtők nagy fogóhártyákkal, két késél 18 frt. **Houblon kész cigareta-papír** 1000-re három nagyságban 3.50, ahogy tolozógép 30 kr. **Bágot** meg képzés, szararon szivő kurtza vadás lapja 1 frt. 1.50. **Próbamegérő** vésztőlésnél a vadak kímélési naptárról és képek árjegyzékkel mellékel.

KERTESZ TÓDOR BUDAPEST, Dorothy-utca 1.

Csász. kir. szabadalommal és

Dr. BORCHARDT illatos növény-szapanna, 30 év óta elismert legjobb mosdó-szer szép egészséges bőrt elnyerésre; eredeti csomagocskákban bepecsétolva 42 kr.

Dr. KOCH növényorokorkái, elismert jelesség há-ziszer hűtés, rekedtség, nyálkásodás és torokkarco-lásnál, stb. 70 és 35 kr. dobozokban.

Dr. BÉRINGER fügyökér-hajelaja, a haj és szakkáll sürítésére és fentartására, 1 palack ára 1 frt.

Dr. BÉRINGER eredeti hajfestőszere, valódian fest fekete, barna és szöke szinre; teljesen feleze-relve kefével és csészével 5 frt.

Dr. LINDSE tanár növényi radacs-kenőcsé, a haj fényét és ruganyosságát fokozza és egyszersmind az oldalhaj összetartására is alkalmas; eredeti da-rabokban 50 kr.

Dr. HARTUNG chinahéj-olaja, a haj növesztése és szépségére, pecsételt és üvegben bélyegzett pa-gekben ára 85 kr.

Valamennyi főntebb elősorolt szab. czikk valódi minőségben a következő magyarországi raktárakban kapható:

BUDAPESTEN: **Török József**, gyógyszer, a sz. lélekhez; **Jezeits M.**, gyógyszer, a magyar királyos; **Scholz János**, városi gyógyszer; **Kiss K.**, gyógyszer, a Kigyóhoz; **Sztapa Gy.**, gyógyszer, a szent-téren; **Wlaasik Ed.**, gyógyszer. Továbbá az ud. gyógyszerárban, és **Ráth P.** gyógyszer. Tabánban. **Ó-BUDÁN:** **Bakasi A.** gyógyszer, és **Prochaska J.** kereskedésben.

Alsó-Kabán: **Tryoler József**, Hirschfeld A. **Arad:** **Elias Armin**, Goldstein H., Rozsnyay M. **Baja:** **Klencz és Babócs**. **Balassa-Gyarmat:** **Havas Gyula**, gyógyszer. **Bártfa:** **Topczser Alb. Th.** gyógyszer. **Békés-Csaba:** **Varsagh Béla**, gyógyszer. **Bereettyó-Ujfalu:** **Sár**

IGÉRVÉNYEK

Tisza Bécsi
sorsjegyekre, sorsjegyekre.
huzás szeptember 15-én huzás október 1-jén
Főnyeremény Főnyeremény
frt 100.000 100.000
csak 150 150 és a bilyeg. csak 2 1/2 2 1/2

Mindkét igérvény és egy állami sorsjegy csak 6 frt 25 kr.
LŐRY J. bank és váltóüzlete Budapest, hatvani utca 17. szám.

Magyar állami sorsjegy
a IX. jótékony sorsjátékáról.
Főnyeremény
70.000 frt.
Huzás f. évi december 5-én.
5 darabra
1 sorsjegy ingyen.
Ára egy sorsjegynek 2 forint.

Figyelemre méltó!
Éskőr (Epilepsie),
göres- és idegbetegség,
és mindazok, kik a bajok iránt érdeklődnek,
és azok ellen biztos segítyt keresnek, szereznek meg bizalommal a röpiratot dr. Boas specialistától göres- és idegbajokban.
Ingen és bermentve küldi csupán
Parlaghy,
München, 39 Bayerstr.

Legjobban osztályozásra alkalmas!

Eredeti **Mayer trieur**

22,000 gép használatban

114 A gyári jelvény kívántassék

30 MEDAILLEN

GROSSMANN J.

váci körút 76. BUDAPEST váci körút 76.

Ca. k. Kizáról. szab. újonnan javított **RUGANYOS SÉRVKÖTŐK.**

A legjobb találmány a Bogand. amerikai tudós által újonnan javított ruganyos sérvkötőtől, ép úgy urak, valamint nők és gyermekek számára; rugóknélkül, tisztá gummiból művészi eszközökkel, s azon czéjra van, hogy még a legidültbb sérvet is a legrövidebb idő alatt egyforma helyzetbe hozza, és ép úgy nappal a legfesz. öb munká, vagy sok járkálás mellett, mint szintén éjjel alvásnál is használható, anélkül, hogy a sérvben szenvedő hivatásában a legkevesebb is akadályozza lenne. Nagy hasznát jár, ha éjjel át is a testen marad, miután ekkor kiválóan jó és kellemes nyomatást eszközöl a szenvedő részekre.

Árak: egyszerű 6-7 frt; kettős 10-15 frt; gyermekeknek felváltó olcsóbban.

Nagy raktár angol és francia acél sérvkötőkből, suspensóriumokból, szöve, gummiból, valamint szarvasbőrrel is. A szarvasbőr és gummi suspensóriumok az az edzők, hogy a sérvben szenvedő terjedést megakadályozzák. — Méhcsokrák, légszűrők, agybatétek, hónap-szám-óránévek, érkészülékek, gummi-barnisnyák és minden gummi-áru-cikk. — Sérvkötőknél megjelölendő, ha jobb, vagy ha bal felől is vagy kettős legyen-e, ugy szintén a derék bősége is.

Megrendeléseket utánvét mellett póstafordulival eszközöl

Pollitzer Mór csaász. kir. kótelekésztő, Budapest, Deák-Ferencz utca.

A. H. BOLDT-féle
Növényi
vértisztító labdacsook.

A vér tisztátlanágának első jelei, a rossz nedvek gyümélései lanya emésztésnél, minden embernél különböző.

A leggyakrabban előforduló jelek a következők: Vértódulás a fej felé, fülzugás — nehézség, szívinylamlás, szédülés stb., ami többnyire vérbőségéből származik és kóros állapotot idéznek elő, s némelykor gyors halállal (szélhűdés) is végződnek, ha celszerű vértisztító szerek nem alkalmaztatnak — továbbá rendellenes pirosság az arcnak, tisztátalan arcbőr, bőrvizkettség, apró bibiresek és pattanások, savanyu gyakran epe felbőfenes, gyomorégés, rossz emésztés, étvágyhiány, székszorulás, gyakori álmatlanság, koronkénti fejfájás (migrain), melyek ha elhanyagoltatnak, gyakran veszélyes betegségekké válnak.

Ezen bajokon rövid idő alatt gyökeresen segítenek ezen labdacsook, melyek könnyen bevehetők s a rendes foglalkozást meg nem zavarják; minden dobozhoz kimerítő magyar s német utasítás mellékeltek.

Egy doboz ára (75 db tartalommal) 1 frt 50 kr.

Magyarországi főraktár: Budapest, Török József gyógyszer-tára, Király-utca 12. — Paksi Károly, Nagykörön-utca: Székes-Fehérvár: Dobólla György. Szeged: Hancz János, Temesvár: Tarcsay István, Eger: Kollár Lőrincz. Pozsony: Pinczy Bódog. 72

VASÁRNAPI UJSÁG

Kiosztási feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és f. egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: f. félévre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: f. egész évre 6 frt félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: f. egész évre 6 frt félévre — 3 * KIRÓMI előfizetőkhez a postai megjelölés nélkül is csatlakozhat.

38-ik szám 1881. BUDAPEST, SZEPTEMBER 18. XXVIII. évfolyam.

KISFALUDY KÁROLY MELLSZOBRA KIS GYÖRGYTŐL.

MELLSZOBOR, melynek mintája előttünk áll, a magyar tud. akadémia rendes ülésterme számára készült a Kisfaludy-társaság megrendeléséből. E szépirodalmi társaság, mely kezdetlől fogva az akadémia testvérhugának, vagy éppen edes leányának tekintette magát, állandó szállást csak akkor nyert, mikor az akadémia-nak saját palotája épülvén, ez abban vendégszeretleg külön termet mutatott ki a Kisfaludy-társaság számára. Vendégszeretete nem érte be ennyivel; mikor a Kisfaludy-társaság fölolvásos üléseit oly nagy és díszes közönség kezdte látogatni, hogy a társaság teremében az sem el nem fért, sem illendően elhelyezhető nem volt, az akadémia készséggel megengedte, — sőt maga ajánlotta előzekényen föl, — hogy a társaság az ő rendes üléstermében tartsa fölolvásos üléseit, melyeknek vonzó ereje még növekedett ez áthelyezés folytán.

A Kisfaludy-társaság, erejétől telhetőleg, állandó becsü emlékekkel óhajtván viszonzni az akadémia szivességét: elhatározta, hogy egy márvány mellszobort készíttet; s ajánl fel az akadémia ülésterme számára, hol már Kazinczy Ferencz s gróf Teleki József mellszobrai állanak. Kit ábrázolhatna a készíttendő mellszobor méltóbban s mind a két társaságra nézve jelentősebben, mint Kisfaludy Károlyt, a magyar nyelv-művészet, nemzeti költészetünk egyik első rendű bajnokát, a magyar vigjáték megteremtőjét, — a kinek emlékére az ajándékozó társaság alakult, a kinek nevét viseli, — s a ki másfelől az akadémia-nak is legelső rendes tagja s legelső halottja: és így első dicsekedése és első gyászja vala.

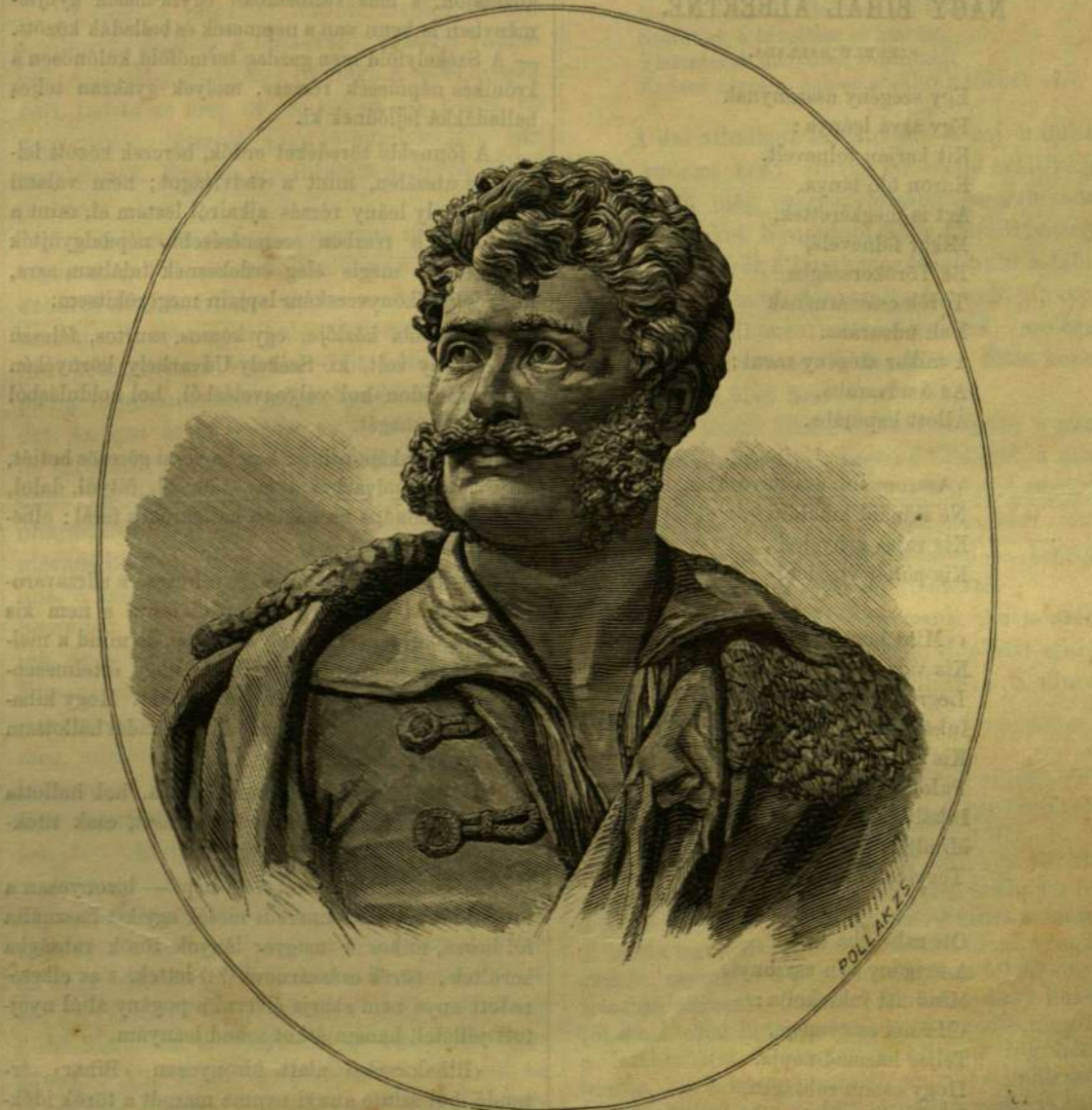
A Kisfaludy-társaság, hogy a mellszobort mind díszölt tárgyhöz, mind önmagához s az akadémia-hoz méltóan állíthassa elő, fölhitva művészeinket a vállalkozásra; s a betervezett ajánlatok közül Kis Györgyét fogadta el, nem mert az volt a legelősebb, hanem megbizva a gyorsan hirt kapott fiatal szobrásznak — a «Könyörületes szamaritánus», a honvédelmi palotai Árpád s az operaházi Geniusz művészeinek — mind tehetségében, mind lelkesülésében, hogy a legszebbet bírja s törekszik is alkotni.

Ha a már kész mintából, melynek ezennel hű rajzát mutatjuk be, itélni lehet — s hogy ne lehetne? — a társaság nem is csalódott vá-

rakozásában s nem sokára legszebb mellszobraink egyike díszítendi az akadémia üléstermet. E szobor láttára önkénytelenül kiáltunk föl: «Mily ismerős s mily idegen!» Kisfaludy Károlynak arczképeiről s eddigi szobrairól ismeretes arczára egyszerre ráismer mindenki s mégis egészen újnak, egészen eredetinek találja a Kis György által teremtett arcot és alakot.

A mai nemzedék már nem ismert Kisfaludy Károlyt; de hallomásból tudja, hogy őlmagas, csontos, izmos alak volt, indulatokat visszatükröző kifejező, arczal, melyet a belső tűz fénye

lobogtatott, de a gyilkoló betegség — a tüdővész — sorvasztó láza emésztett. Ez utóbbi körülmény csak legutóbbi (Toldy följegyelete alatt metszett) arczképén s arról a Kisfaludy-társaság tereme számára olajba festett képén van némiképp érzéketve. Előbbi képei s azokról készült és közkeletű mellszobrocskáik, egy majdnem pufók arcot tüntetnek elénk, mely ellenmond a ténynek, hogy a költő száraz betegségben halt meg. Azt hisszük, nem nehéz ezt megmagyarázni. Mint tudva van, Kisfaludy Károly barátai, halála után gyps maszkot vették drága

KISFALUDY KÁROLY MELLSZOBRA KIS GYÖRGYTŐL.

A LEGJOBB SZIVARKA PAPIR LE HOUBLON
FRANCZIA GYÁRTMÁNY.
OVÁS UTÁNZÁSOK ELLEN!

E szivarkapapír csak akkor valódi, ha minden lap LE HOUBLON bélyegzőt magán hordja és minden kardon az alatt látható védjegygyel és aláírással van ellátva.

CAWLEY et HENRY, egyedüli gyártók, PARIS.

Állatgyógyászat

avagy a lovak, szarvasmarhák juhok, kecskék és sertések egyéb hasznos háziállatok betegségeinek megismerése gyógyítása.

Állatorvosok, falusi gazdák és gazdatisztek számára irták

EISENMAYER SÁNDOR és GÖBEL COELESTIN.
Harmadik kiadás.
Ára javszé 80 kr.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar, irod. Intézet kiadásában (Budapest, egyetem utca 4) megjelent és kapható

LÁNYOK KÖNYVE
FIATAL LÁNYKÁK SZÁMÁRA.

Írta **WARGA LAJOSNÉ** (RAJKA TERÉZ)

— 6 aczélmetszettel és több kisebb képpel. —
Ára kemény kötésben 2 frt.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában, Budapest (IV. ker. egyetem-utca 4. szám) legutóbb megjelentek, s minden könyvkereskedésben kaphatók:

- Ballagi Károly. Földrajz népiszkolák számára. I. évf. vagy a népiszkola 3. oszt. tananyaga. Második kiad. Kötve 20 kr. II. 40 " III. 25 "
- Ballagi Károly és Nagy László. Magyarország története. Kapcsolatban az általános történelem legfőbb vonásaival. Népiszkolák számára. Tizennyolczadik kiadás. Kötve 30 kr.
- Bánhegyi és Emericzy. Népiszkolai tankönyv olvasmányokkal a magyarhonai népiszkolák mindennapi és ismétlő iskolái számára. Hatodik javított és bővített kiadás.
- Tartalom: I. Erkölcsei nézetlan. II. Emberisme. III. Földleírás. IV. Történelem (alkotmánytan). V. Terményrajztan; ásvány-, növény- és állattan. VI. Természettan. Kötve 60 kr.
- Erdődi János. Földrajz tanodai és magánhasználatra. Harmadik átdolgozott kiadás. Füzve 40 kr. — Földrajz a népiszkolák IV. évfolyama számára. Függetlenül: történelmi képek. Negyedik átdolgozott kiadás. Füzve 20 kr.
- Györfly Iván. Népiszkolai olvasó és tankönyv. A magy. kath. elemi és népiszkolák III. és IV. osztálya számára. Kötve 50 kr.
- Gyürky Antal. Magyar polgári jogok és kötelességek ismertetése. Kérdések- és feleletekbe foglalva a falusi népiszkolák számára. Harmadik kiadás. Füzve 25 kr.
- Jánosi Ferencz. Föld- és természetrajz, népiszkolák számára. Ötödik megjobbított kiadás. 40 kr.
- Klingenberg Jakab. Magyar nyelv- és irálytan. Helyesírási és irodalmi függelékkel. A népiszkola V és VI., valamint a polgári iskola I. és II. osztálya számára. Második bővített kiadás kötve 60 kr.
- Lutter Nándor dr. Számítási példatár a népiszkolák számára. Negyedik, az 1877. aug 26-án 21678. sz. miniszteri rendelet szerint átdolgozott kiadás. A második osztály számára 20 kr. A harmadik osztály számára 15 kr. A negyedik osztály számára 15 kr. Az ötödik osztály számára 10 kr. A hatodik osztály számára 25 kr.
- Szvorényi József. Elméleti és gyakorlati nyelvkönyv, a főelemi fi- és leányiskolák s növeldék használatára. Füzve 60 kr.
- Ballagi Karl und Nagy Ladislaus. Geschichte Ungarns, nebst einigen Hauptzügen aus der allgemeinen Geschichte, für Volksschulen bearbeitet. Geh. 30 fr.
- Bánhegyi Stefan. Ungarischer Kinderfreund. Ein Lese- und Lesebuch für die mittleren und höheren Klassen deutscher Volksschulen in Ungarn. Nach Bánhegyi und Emericzy's „Népiszkolai tankönyv“ bearbeitet. Dritte Auflage. Geh. 60 fr.
- Klingenberg J. Deutsches Sprachbuch. Ein Leitfaden zur praktischen und theoretischen Behandlung des einfachen Sages, mit einer Beigabe von Orthographie und Stilübungen. I. Theil. Für die dritte Volksschulklasse. Zweite verbesserte Auflage. Geh. 30 fr. — II. Theil. Für die obere Volksschulklasse (4. 5.). Geh. 50 fr.
- Ribáry Franz. Kleine Erdbebeschreibung mit besonderer Rücksichtnahme auf die Länder der ungar. Krone, für Elementar- und höhere Volksschulen. Geh. 30 fr.
- Ribáry Franz. Kurzegefaßte Geschichte von Ungarn für Elementar-, höhere Volks- und Bürgerschulen. Geh. 25 fr.
- Lutter Ferdinand Dr. Sberka počtovodných príkladov pre národné školy. Tretie, d'a sústavy metrickej prepracované vydanie. Preložil Frantisek Laeko. Svázok I. 20 kr. Svázok II. 10 kr. Svázok III. 10 kr. Svázok IV. 15 kr. Svázok V. 25 kr.